

Plenum

Torsdag 19.12.2024 kl. 10.00—19.26

2.5. Huvudtitel 28 Finansministeriets förvaltningsområde

Talman Jussi Halla-aho: Nu presenteras huvudtitel 28 gällande finansministeriets förvaltningsområde.

Den allmänna debatten om huvudtiteln pågår i detta skede högst till klockan 18.30. — Debatt. Ledamot Reijonen, varsågod.

Debatt

17.01 Minna Reijonen ps (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt käsitellään hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän rahoitusta.

Hyvinvointialueiden rahoitukseen esitetään 26,2 miljardia euroa, mikä on noin 1,6 miljardia euroa enemmän kuin vuoden 24 varsinaisessa talousarviossa. Vuodelle 24 budjetoituun rahoitukseen sisältyy jälkikäteen maksettua vuoden 23 rahoitusta, joten hyvinvointialueiden rahoituksen todellinen kasvu on noin 2,2 miljardia euroa vuonna 25. Hyvinvointialueiden rahoitusta kasvattavat noin 800 miljoonan euron indeksikorotus sekä noin 270 miljoonan euron palvelutarpeen kasvusta aiheutuva lisäys.

Valiokunta korostaa, että hyvinvointialueiden osuus on lähes 30 prosenttia valtion talousarviosta. Julkisen talouden vaikea tilanne edellyttää sopeutustoimia hyvinvointiyhteiskunnan ja sen palveluiden turvaamiseksi, ja tässä kokonaisuudessa hyvinvointialueilla on keskeinen merkitys.

Valiokunta pitää tärkeänä valtion hyvinvointialueisiin kohdistamaa ohjausta. On keskeistä, että budjettirajoite ei muodostuisi pehmeäksi ja että kustannusten kasvun hillinnästä pidetään kiinni. Sopeutustoimet on hyvä hyödyntää mahdollisuutena uudelleensuunnata toimintaa, järjestellä sitä kustannusvaikuttavammalla tavalla samalla perustasoa painottaen.

Perustason vahvistamisessa alueilla on otettu käyttöön erilaisia ratkaisuja, kuten omalääkärimalli ja omatiimimalli. Valiokunta pitää tärkeänä sitä, että hyvinvointialueet jatkavat määrätietoisesti työtä talouden tasapainottamiseksi ja painotuksen siirtämiseksi erikoistasolta perustasolle.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa tuotiin esille, että hyvinvointialueiden talouden tasapainottaminen on haasteellista ja toimintaympäristö on vaikea palkka-, ostopalvelu- ja muiden kustannusten nousun takia. Moni hyvinvointialue on esittänyt alijäämän kattamiskauden pidentämistä, ja osa alueista kokee nykyisen kattamisvelvollisuuden johtavan epärealistisiin säästöpainaisiin.

Valiokunta korostaa, että toisaalta osa alueista on onnistunut tasapainottamistoimissa ja onnistuneen kattamaan alijäämät vuoden 26 loppuun mennessä. Valiokunta nostaa myös esille sen, että alijäämän kattamisvelvoitteen saavuttamatta jääminen ei automaattisesti tar-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

koita arviointimenettelyä. Olennaista on, että jokainen alue tekee tässä hetkessä parhaansa taloutensa sopeuttamiseksi perustuslain turvaamia palveluita vaarantamatta.

Valiokunta pitää hyvinvointialueiden toiminnan kehittämisessä, kustannusten kasvun hillitsemisessä ja talouden tasapainottamisessa keskeisenä tiedolla johtamista ja luotettavan tietopohjan kehittämistä. On hyvä, että vaikuttavuusperusteiseen ohjaukseen ja yleiseen vaikuttavuuden kehittämiseen on kiinnitetty huomiota niin hallituksessa kuin myös yksittäisillä hyvinvointialueilla.

Valiokunta pitää tärkeänä tehtävien ja velvoitteiden keventämistä, mikä antaa hyvinvointialueille mahdollisuuksia joustavammin vastata palvelutarpeeseen tilanteessa, jossa henkilöstön saatavuudessa on haasteita.

Hoitoonpääsyn osalta valiokunta toteaa, että paljon on myös hyvää kehitystä tapahtunut. Isossa kuvassa perusterveydenhuollon hoitoonpääsy on parantunut ja hoitojonot lyhentyneet, minkä lisäksi digitaalinen asiointi on ottanut suuria kehitysaskelita.

Samalla käydään läpi myös seuraava kohta 28.90 eli kuntien tukeminen.

Kuntien valtionapujen rakenne muuttuu vuonna 25. Laskennalliset valtionosuudet kasvavat työvoimapalvelu-uudistuksen seurauksena, ja toisaalta valtionavustukset alenevat muun muassa kotoutumiskorvausten alentamisen ja muiden valtiontalouden säästöjen takia. Kuntien käyttötalouden valtionapuun osoitetaan kaikkiaan 5,6 miljardia euroa, josta laskennalliset valtionosuudet ovat yhteensä 4,7 miljardia euroa.

Valiokunta toteaa, että kuntatalouteen kohdistuu ensi vuonna erityisen paljon muutoksia. Valtion toimenpiteet vahvistavat kuntataloutta hallituksen laskelman mukaan noin 270 miljoonalla eurolla vuoteen 24 verrattuna.

Työvoimapalvelut ovat kunnille uusi valtionosuustehtävä. Työvoimapalveluiden järjestämiseen ja kotoutumisen edistämiseen osoitetaan koko maan tasolla täysimääräinen yleiskatteinen valtionosuusrahoitus, 658 miljoonaa euroa. Vuonna 25 voimaan tulevien uudistusten vaikutukset kuntatalouteen riippuvat suurelta osin siitä, miten kunnat onnistuvat työllisyyden hoidossa. Tehokas työllistyminen alentaa etuusmenoja, TE-palvelujen menoja sekä lisää kunnallisverotuottoa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että kaikki tehtävämuutokset kompensoidaan kunnille täysimääräisesti. Valtionosuustehtävien muutoksessa valtion rahoitusvastuun täysimääräinen toteutuminen edellyttää myös sitä, että uusien tehtävien ja velvoitteiden vaikutukset kuntatalouteen arvioidaan reaalisesti.

Valiokunta toteaa, että laajemmin tarkasteltuna valtion toimenpiteiden kuntatalousvaikutuksiin liittyy epävarmuuksia koskien muun muassa sitä, [Puhemies koputtaa] millaisia erisuuntaisia ja epäsuoria vaikutuksia sosiaaliturvaetuksien, palkkatuen ja kotoutumislain muutoksilla on kuntiin.

Lopuksi haluan kiittää valiokuntaa ja myös ministeriä. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Ministeri Ikonen, viisi minuuttia, olkaa hyvä.

17.07 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Haluan myös aloittaa valiokunnan ja eduskunnan kiittämisellä tämän talousarvion käsittelystä.

Aloitan ensin kuntapuolesta. Kunnilla on kaiken kaikkiaan hyvin keskeinen rooli sivistyksen ja alueellisen elinvoiman luojina, ja siksi hallitus on halunnut myöskin tehdä töitä kuntien rahoituksen turvaamiseksi myöskin tässä talousarviossa. Näiden valtion toimenpiteiden yhteisvaikutuksen arvioidaan vahvistavan kuntataloutta kokonaisuudessaan noin

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

270 miljoonalla eurolla suhteessa edellisen vuoden talousarvioon. Tästä huolimatta me voimme nähdä varjoja kuntataloudessa, ja kuntatalousohjelma kertoo osaltaan myös kuntatalouden näkymien heikkenevän. Kunnat ovat myöskin monella tavalla hyvin suurten muutosten keskiössä. Takana on jo sote-uudistus, jossa sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelut siirtyivät hyvinvointialueille, ja nyt vuodenvaihteessa TE-palvelut siirtyvät pysyvästi kuntien vastuulle. Se muuttaa kuntien roolia merkittäväällä tavalla.

Talouden puolella, jos katsomme kuntien rahoitusta, yksi osa tästä kuntien keskeisestä rahoituksesta ovat myöskin kuntien valtionosuudet. Kuntien peruspalveluiden valtionosuus on vuodelle 2025 noin 3,4 miljardia euroa. Tämä valtionosuus kasvaa lähes 900 miljoonaa euroa, ja tämä kasvu johtuu pitkälti tästä TE-uudistuksesta ja näiden palveluiden siirtymisestä valtion vastuulta kunnille ja myöskin kotoutumislain kokonaisuudistuksesta. Valtionosuuteen kohdennetaan näihin uudistuksiin liittyen noin 870 miljoonaa siirtona muilta hallinnonaloilta.

Edelleenkin tässä talousarviossa muun muassa vahvistetaan perusopetusta, ja sinne lisätään kolme vuosiviikkotuntia. Oppimisen tukea uudistetaan ja maahanmuuttajaaitien asemaa parannetaan. Uusiin ja laajeneviin tehtäviin osoitetaan hallitusohjelman mukaisesti täysimääräinen rahoitus. Hallitus jatkaa ensi vuoden aikana edelleen valtionosuusjärjestelmän uudistuksen eteenpäinviemistä. Edelleenkin hallitus jatkaa norminpurkukokonaisuutta, ja me viemme eteenpäin myöskin erilaisten kumppanuuksien rakentamista erikokoisten ja erilaisten kaupunkien kanssa.

Arvoisa puhemies! Jos sitten muutama sana hyvinvointialueitten tilanteesta. Täälläkin salissa on keskusteltu paljon hyvinvointialueitten vaikeista talouden tilanteista viime aikoina. Hyvinvointialueitten tehtävänä on järjestää ihmisten tärkeät sosiaali-, terveys- ja pelastustehtävät, ja me haluamme hallituksena, että alueet myöskin onnistuvat tässä työssään. Hyvinvointipalveluitten turvaaminen on meidän yhteinen ja tärkeä tehtävä, ja me kaikki tiedämme myöskin sen, ettei ole yhtä ainoata autuaaksi tekevää keinoa tähän tilanteen ratkaisuun vaan tarvitaan laajasti erilaisia toimia palveluitten uudistamiseksi ja henkilöstön riittävyyden turvaamiseksi. Samalla on myöskin parannettava rahoitusmallin kannustavuutta ja ohjauksen toimivuutta. Nämä kaikki keinot ja paljon muutakin hallitus valitsi ohjelmaansa ja on tekemässä parhaillaan, jotta tavoitteisiin päästään.

Keskeiset lait koskien erityisesti palveluitten sisältöä, rahoitusmallin muutoksia ja ohjauksen kehittämistä etenevät aikataulussa. Myös valtionohjausta tiivistetään, jotta me voimme tukea hyvinvointialueita palveluitten järjestämisen onnistumisessa ja talouden tasapainottamisessa. Hyvinvointialueitten rahoitus ensi vuodelle on yhteensä noin 26,2 miljardia euroa eli vajaa kolmannes koko tästä valtion budjetista. Se kasvaa noin 2,2 miljardia euroa. Suurta kasvua selittää erityisesti ensimmäistä kertaa rahoitukseen tehtävä lakisääteisen rahoituksen jälkikäteistarkistus vuoden 23 osalta, joka lisää rahoitusta 1,4 miljardia euroa. Toiseksi sen rahoituksen sisällä on indeksikorotus, joka lisää hyvinvointialueitten rahoitusta noin 730 miljoonaa, ja edelleenkin palvelutarpeen kasvu lisää rahoitusta noin 240 miljoonaa euroa.

Sote-menojen kasvu on kaikkiaan merkittävä haaste meidän koko julkiselle taloudelle. Kun me näemme, että tämä rahoitus kasvaa vuosittain, ja vaikka se kasvaa näinkin paljon, niin silti me näemme, että nämä rahat ja henkilöstö eivät riitä, jos uudenlaisia tekemisen tapoja ei saada käyttöön. Siksi vuosien ja vuosien hallinnon uudistamisen jälkeen katse on nyt tällä hetkellä palveluiden uudistamisessa. Hyvinvointialueilla tehdään paljon töitä pal-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

veluitten uudistamiseksi, ja siihen me myöskin hallituksena kannustamme ja sitä pyrimme tukemaan.

Arvoisa puhemies! Vielä lopuksi: Valtion puolesta valtion aluehallinnonuudistus etenee. Laaja toimeenpanohanke on käynnistynyt, ja hallituksen esitys annetaan viimeistään alkukeväästä. Tavoitteena on vahvistaa yhdenmukaisia lupa- ja valvontakäytäntöjä ja luvituksen sujuvoittamista. Huolehdimme myöskin siitä, että toiminta jatkuu häiriöttä tämän uudistuksen ajan. Edelleenkin valtion viranomaisten valmiutta ja varautumista vahvistetaan kiinteistöjen osalta. Kriittisen toiminnan jatkuminen toimitiloissa halutaan varmistaa myöskin häiriö- ja poikkeusoloissa, ja tämän lisäksi erityisesti suuret, pääosin turvasektorille kohdistuvat hankkeet nostavat valtion toimitilainvestointien tasoa. Senaatti-kiinteistöjen ja Puolustuskiinteistöjen valtuudeksi esitetään 850 miljoonaa euroa.

Ja vielä lopuksi digitalisaation puoli: Siellä keskeisimmät digitalisaatiota edistävät hankkeet ensi vuonna ovat siirtyminen ensisijaisesti digitaaliseen viranomaisviestintään ja edesmenneen omaisen asioiden hoitamisen sujuvoittaminen. Lisäksi puramme [Puhemies koputtaa] myöskin digitalisaation esteitä. — Kiitoksia.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustajat voivat pyytää minuutin mittaisia vastauspuheenvuoroja painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Lohi, olkaa hyvä.

17.12 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, kuten ministeri tässä edellä totesi, että hyvinvointialueiden rahoitus kasvaa merkittävästi. Siellähän ovat paitsi nämä indeksit myös sitten tämä jälkikäteistarkistus, joka tulee ensimmäisen keran maksuun ensi vuonna.

Siitä huolimatta tosiasiahan on, minkä me tiedämme varmasti, että hyvinvointialueiden kustannustaso on noussut — erityisesti vuonna 23 hypähti pääosin hyvinvointialueista riippumattomista syistä, siellä oli palkkaratkaisua, yleistä inflaatiota. Kun tämä jälkikäteistarkistus ei jää pohjiin vaan se maksetaan aina kunakin vuonna katsoen kaksi vuotta taaksepäin, niin tästä tulee tällainen kierre, jossa oikein koskaan eivät nämä todelliset kustannukset ja rahoitus tule kohtaamaan toisiaan.

Haluaisin kysyä ministeriltä: Jaatko tämän huolen, että tässä on tällainen valuvika? Siellä on ehkä muitakin. Ja voisiko olla, kun tämä ongelma on yhteinen ja tätä pitäisi ratkoa pitkällä aikavälillä myös tulevia hallituskausia ajatellen, että kannattaisi ehkä laittaa tähän tällainen parlamentaarinen työryhmä, jossa mietittäisiin pitkällä tähtäimellä, mikä olisi [Puhemies koputtaa] tämä hyvinvointialueiden rahoitusmekanismi myös kannustavuuden näkökulmasta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ja valiokunnan varapuheenjohtaja, edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

17.14 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueet ovat tosiaan joutuneet toimimaan haastavassa tilanteessa, jossa koronakriisin vaikutukset, henkilöstöpula, väestön ikääntyminen ja kasvavat kustannukset vaikeuttavat palveluiden kehittämistä. Äkilliset leikkaukset eivät ratkaise näitä ongelmia vaan voivat johtaa siihen, että kalliimpien korjaavien palveluiden tarve kasvaa ja kustannukset lisääntyvät entisestään. Alijäämävelvoitteiden kattamisaikataulu oli sellainen, että kuulemisissa oikeastaan

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

kaikki asiantuntijat olivat yhtä mieltä, että lisäaika auttaisi siihen, että säästöjä voitaisiin kohdentaa järkevämmiin. Aikooko hallitus tarttua tähän ja pidentää tätä alijäämien kattamisaikaa?

No, toinen keino, jota olemme alueiden avuksi tarjonneet, on verotusoikeus. Tässä se mahdollistaisi enemmän autonomiaa hyvinvointialueille, enemmän mahdollisuuksia toteuttaa juuri niitä keinoja, joilla sitten palvelut saataisiin toimimaan paremmin ja myös säästömahdollisuudet olisivat ehkä paremmin käytettävissä pidemmällä aikavälillä [Puhemies koputtaa] ja investointeja pystyttäisiin tekemään. Aikooko hallitus tätä selvittää?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

17.15 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On päivän selvää, että tulevina vuosina raskas aluehallintomalli on arvioitava, mutta nyt on keskityttävä palveluihin uudistaen toimintatapoja ja rakenteita, jotta olemassa oleva osaava henkilöstö ja ensi vuonnakin kasvavat määrärahat riittävät yhdenvertaisiin palveluihin.

Rahoitusta on uudistettava. Edellisen hallituksen epäonnistunut rahoitusmalli on todellakin korjattava. Vakava esimerkki rahoitusmallin ongelmista ovat ne yt-neuvottelut, joita HUSissa on juuri käyty. Sanonkin tässä, että yliopistosairaалalisä on uudistettava. Valtakunnallisesti keskitetyn erityistason sairaanhoidon rahoitus olisi syytä allokoida suoraan valtiolta yleiskatteellisesta rahoituksesta erillisenä. Kannustan hallitusta tähän, ja myöskin budjettimietinnössä on tähän viitteitä ja kannusteita.

Kysyn myös siitä, kun aluehallintouudistuksessa suuret kaupungit kokivat aika kovia ja niiden kassa oikeastaan ryöstettiin, jos sen tässä karrikoi. Kysynkin: miten voitaisiin toimia niin, aikooko hallitus tehdä toimia, että suuret kaupungit saisivat pitää [Puhemies koputtaa] oikeudenmukaisemman osuuden verotuloistaan, [Puhemies koputtaa] jotta niiden investointikyky ei täysin rapautuisi?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

17.16 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jatkan jaoston käymistä asioista vielä kuntien tukemiseen liittyen. On poikkeuksellista, että haastava taloudellinen tilanne ei koske vain väestöltään väheneviä, syrjäisiä ja pieniä kuntia vaan osin myös suurempia kaupunkeja, joilla on suuria investointipaineita. Valiokunta korostaa, että kunnan talouden kestävyys ei tarkoita vain käyttömenojen ja tulojen tasapainoa vaan myös liikkumavaraa investointeihin ja elinvoiman kehittämiseen. Valtionosuusjärjestelmää uudistetaan parhaillaan kustannusneutraalilla tavalla vastaamaan sote-uudistuksen ja TE-uudistuksen jälkeistä tilannetta. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä järjestelmän uudistamista. Sote- ja TE-uudistukset ovat tuoneet suuren muutoksen verrattuna aiempaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

17.17 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuossa avauspuheenvuorossanne, ministeri, totesitte, että nämä hallituksen toimenpiteet vahvistavat ensi vuoden osalta kuntataloutta, ja sitten viittasitte aivan oikein siihen, niin kuin on tuolla mietinnössäkin, että kun katsomme kehyskaudella eteenpäin, niin kuntien taloudellinen tilannehan tässä on heikkenemässä.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Mutta olisin oikeastaan kysynyt siitä, että kun nyt katsoin tuon teidän ministeriönne tämänpäiväisen ennusteen, niin kuntatalouden osaltahan se ennuste on kohtuullisen karu. Täällä paljon enemmänkin puhutaan tästä hyvinvointialueiden tilanteesta tai valtion tilanteesta, mutta myös kuntatalouden osalta ensi vuosihan tulee olemaan huomattavasti heikompi kuin tämä vuosi. Ja ottaen nyt sitten huomioon ne kaikki muutokset, joita tässä on jo tehty tai on suunnittelupöydällä, millä tavalla hallitus aikoo nyt tarkastella tätä kuntien heikkenevää taloustilannetta? Eihän käy niin, että kunnat jäävät tässä nyt sitten alueiden ja valtion taloustilanteen jalkoihin, vaan myös kuntien tulevaisuudesta pidetään huolta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

17.19 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Todellakin olen itsekin huolestunut edustaja Räsänen tapaan kuntien tilanteesta. Kyllä tämä työvoimapalveluiden uudistaminen tunnetusti vie painopistettä valtion suuntaan. Totta kai siinä tavoitteena on jakaa sitä päätösvaltaa alaspäin ja sitä toimintaa, mutta käytännössä — kuten perustuslakivaliokunnassa lausuttiin tästä työvoimapalvelujen uudistamisesta, kun siellä on tämä niin sanottu kuntien vastuu niistä työttömyyden kustannuksista — se johtaa siihen hyvin nopeasti, kun työttömyys jatkuu pitkään, että kuntien vastuu kasvaa ja se vie kunnilta kyllä rahat. Heikossa taloudellisessa asemassa olevat kunnat ovat välittömästi sen takia ihan todella suurissa taloudellisissa vaikeuksissa ja saattavat joutua tähän selvitysmenettelyyn, joka johtaa kunnan lopettamiseen, tavalla tai toisella.

Kysyn teiltä, arvoisa ministeri tästä, kun perustuslakivaliokunta otti kantaa siihen, että valtion pitää tarkkailla tilannetta ja mahdollisesti palata asiaan, että rahoitus ei romahduta kuntien itsehallintoa, koska koko suomalainen demokratiahan perustuu kuntien itsehallintoon. Jos tällä keinoin kuntia jatkuvasti syödään, sen seuraukset ovat arvaamattomat.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, Otto, varsågod.

17.20 Otto Andersson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Edustaja Sarkomaa otti tärkeän asian esille HUSin kansallisista erityistehtävistä ja niiden mahdollisesta rahoituksesta. Tiedämme, että HUSin tilanne on ollut erittäin vakava. Kun siellä on tehty todella kurjia päätöksiä sekä Lohjan että Raaseporin sairaaloiden osalta, niin olisin kysynyt ministeriltä, miten hän näkee tämän asian.

Toinen asia, mistä olisin kysynyt, liittyy sitten valtionosuusjärjestelmän uudistukseen. Sote-uudistuksen jälkeen kunnille jäi edelleen tämä terveyden edistämisen tehtävä, mutta samalla ei huolehdittu riittävästä taloudellisista kannustimista kunnille. Se on huono asia, koska tiedetään, että kulttuuri, liikunta ja vapaa-ajan toiminta ovat tosi tärkeitä terveyden edistämisen tehtäviä. Tullaanko tätä asiaa tarkastelemaan nyt sitten ensi vuonna, kun tätä VOS-järjestelmää uudistetaan? Katsotaanko myös hyvinvointialueiden osalta, miten voitaisiin kannustaa enemmän rahoitusjärjestelmän kautta näitä ennaltaehkäiseviä tehtäviä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

17.21 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Pääluokka 28, jota nyt käsittelemme, on 40 miljardia eli melkein puolet koko tästä budjetista, ja siellä, niin kuin tiedämme kaikki, suurin momentti on tämä hyvinvointialueiden rahoitus 26 miljar-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

dia. Siihen sisältyy myös yksi tämän budjetin vakavimpia ongelmia, ei siis pelkästään tähän määrärahaan vaan siihen nelivuotisjaksoon, joka on vuodesta 23 vuoteen 26. Se ongelmanahan on se, että kulut kertyvät joka vuodelta mutta täydet tulot eivät kerry joka vuodelta, koska jälkikäteistarkastus on mukana vasta 25 eli ensi vuonna ja vuonna 26, jolloin vuosien 23—24 alijäämästä täällä itse budjettikirjassa, siellä yleisperusteluosassa sivulla 93, arvioidaan, että kumulatiivinen alijäämä olisi vuoden 26 lopussa 3,6 miljardia euroa. Tämä on se suuri ongelma, joka on nyt johtanut ja johtamassa siellä kentällä vakaviin häiriöihin ja liian suuriin leikkauksiin. Tähän täytyy nyt löytää ratkaisu, siihen ovat jo muut täällä viittanneet. [Puhemies koputtaa] Itse en ole ihan varma, riittääkö edes se vuoden 28 jakso tähän.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen, olkaa hyvä.

17.22 Ville Väyrynen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja kiitos sekä ministerille että hyvinvointialueille yhteistyöstä, jota nyt tällä hetkellä tarvitaan näissä hyvinkin tiukoissa tilanteissa.

Paljon on puhuttu tuosta valvonnan tai seurannan lisäämisestä. Valtiovarainvaliokunta on kiittänytkin sitä, että tätä tietynlaista ohjausta lisätään, ja siitä on tullut jonkun verran kritiikkiä ikään kuin mikromanageeraamismielessä, mutta mitä itse olen kuullut hyvinvointialueilta, niin siitä ollaan oltu hyvinkin tyytyväisiä, että saadaan keskusteluyhteys ministeriöön, ja tämä on semmoista yhteistyötä mitä kaivataan.

Toinen asia oikeastaan: Paljon tulee palautetta tästä alijäämän kattamisvelvoitteen pidentämisestä. Kun katsoo vaihtoehtobudjetteja, niin se taisi olla yhtä vaille kaikilla oppositiopuolueilla siellä ehdotuksena, mutta millekään ei ollut laskettu minkään näköistä kustannusvaikutusta. Tämä on semmoinen asia, mikä on pyörinyt täällä keskusteluissa paljon, ja kun oma ymmärrykseni on, että sillä on ihan merkittävä kustannusvaikutus per vuosi, niin pystyykö ministeri valaisemaan tätä, kuinka paljon se merkitsisi oikeastaan meidän valtiontaloudessa vuoden päälle, jos tähän mentäisiin? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kalli, olkaa hyvä.

17.23 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueet todella joutuvat toimimaan erittäin vaikeassa rahoitustilanteessa, järjestämään suomalaisten sosiaali- ja terveys- ja pelastustoimen palveluita, ja säästötavoitteet ovat todella kovat. Se näkyy käytännössä ensi vuoden budjeteissa ja taloussuunnitelmissa, joita eri alueet ovat nyt joutuneet tekemään. Käytännössä jos todella noita suunnitelmia ja budjetteja viedään toimeen, niin se tarkoittaa merkittäviä henkilöstövähennyksiä, se tarkoittaa merkittävää palveluverkon supistamista, merkittäviä palveluiden heikentämisistä, ja ainakin tästä syystä keskusta on omassa vaihtoehdossaan esittänyt hyvinvointialueille vahvempaa rahoitusta, koska me haluamme turvata nämä palvelut.

Se on johtanut myös erittäin vaikeisiin tilanteisiin lainsäädännön noudattamisen suhteen, koska jos pidämme kiinni tästä tiukasta alijäämien kattamistavoitteesta, niin se tulee kyllä näkymään siinä, miten me pystymme tätä substanssilainsäädäntöä ja sen velvoitteita täyttämään. Kysyisin ministeriltä — palvelut kuuluvat tietysti ministeri Juusolle mutta rahoitus teille, ministeri Ikonen: tunnistatteko [Puhemies koputtaa] tämän ristiriidan, ja mitä sille pitäisi tehdä?

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

17.25 Jaana Strandman ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! TE-palvelujen uudistus on kunnille merkittävä ja muuttaa kuntataloutta ja toimintamalleja vuodenvaihteessa. Uudistuksen tavoitteena on edistää työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisätä työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Tavoitteena on saavuttaa 10 000 lisätyöllistä ja myös pienentää kuntien pitkäaikaistyöttömyydestä aiheutuvia kustannuksia.

Kuntien pitää pystyä synnyttämään uusia toimenpiteitä yritysmäiseen suuntaan. Työllistymisen tehostuu, kun kunnan työllisyyspalvelut, elinkeinopalvelut ja koulutuspalvelut ovat yhden järjestäjän, niin sanotun yhden luukun, vastuulla.

Hyvä ja tavoitteellinen työllisyyden hoito ehkäisee syrjäytymistä ja tuo elinvoimaa alueille ja sitä kautta Suomeen. Arvoisa ministeri: kuinka TE-palvelu-uudistuksen vaikuttavuutta tullaan seuraamaan, jotta tavoitteet toteutuvat ja kuntien talous kestää? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Löfström, varsågod.

17.26 Mats Löfström r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman! Talousarvioehdotuksessa on myös Ahvenanmaan tasoitus. Se on summa, jonka Ahvenanmaa saa takaisin Ahvenanmaalla maksettavista veroista. Ahvenanmaalaiset maksavat veroja valtiolle aivan samoin perustein kuin kaikki muutkin suomalaiset. Ahvenanmaa saa sitten takaisin Ahvenanmaan valtuuskunnan itsehallintolain nojalla päättämän tasoituksen rahoittamaan kaiken sen toiminnan, jonka Ahvenanmaalla kustantaa Ahvenanmaan itsehallinto eikä valtio.

Tässä kuussa on kulunut tasan viisi vuotta siitä, kun eduskunta hyväksyi mietinnön Ahvenanmaan itsehallintolain uudesta talousjärjestelmästä. Asian läpivieminen eduskunnassa oli pitkä ja vaikea tie. Sama koskee nyt itsehallintolain muuta työtä, jota on jatkettava. On korkea aika, että saamme tällä vaalikaudella valmiiksi itsehallintolakia koskevan uudistuksen. Olen varma, että se onnistuu. Haluan kiittää Ahvenanmaasta vastaavaa ministeri Ikosta hänen työstään saada prosessi eteenpäin.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen, olkaa hyvä.

17.27 Saku Nikkanen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Tässä on monissa puheenvuoroissa tätä hyvinvointialueiden alijäämän kattamisvelvoitetta tiedusteltu. Ehkä sen saman kysymyksen voi myös toistaa, ja varmaan olisi ihan hyvä myöskin avata edustaja Väyryselle ja ihan meille kaikille sitä, mitä se ihan käytännössä tarkoittaisi.

Kyllä ainakin itse olen siinä käsityksessä, että kyse on kuitenkin siitä, että annetaan vain hyvinvointialueille lisää aikaa menneiden alijäämien kattamiseksi, ja silloin sillä ei tässä kohden ole sellaista budjettivaikutusta, mitä ehkä tässä on annettu ymmärtää. Ihan samalla tavalla kuin meidän hallitus perustelee sitä, että he haluavat riittävän pitkän ajan valtiontalouden tasapainottamiseksi, samalla tavalla hyvinvointialueet tarvitsevat sen lisäaikansa. Me tiedämme, että siellä on tehty hyviä päätöksiä, on saatu säästöjä aikaiseksi, mutta kyllä tällä hetkellä se viesti sieltä on ihan selkeä ja suora, että tämä taso, millä niitä säästöjä sieltä haetaan, on aivan liian tiukka ja kova, [Puhemies koputtaa] ja sitä kautta ne leikkaukset valuvat nimenomaan sinne perusterveydenhuollon palveluihin. — Kiitos.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Valtola, olkaa hyvä.

17.28 **Oskari Valtola kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hyvinvointialueet ovat aloittaneet toimintansa palveluiden näkökulmasta hyvin, ja isolla osalla hyvinvointialueita, taitaa olla kaikilla, on ollut myös sopeutusohjelmia tähän taloudelliseen tilanteeseen sopeutumiseen. Hyvinvointialueille annettu rahoitus on lähes kolmasosa valtion budjetista, ja nousutahti oli tuossa hyvinvointialueiden alkuvuosina erittäin voimakasta. Nyt se on vähän rauhoittunut, [Aki Lindén: Sama kuin kunnissa!] mutta jos otamme huomioon sen, että Suomi on eilen tulleiden tietojen mukaan EU:n ainut maa, missä talous on supistunut vuodesta 2019 tähän mennessä, niin se luo meille sen ongelman, että on äärettömän tärkeää, että hyvinvointialueiden kulujen kasvuvauhtia saadaan hidastettua. Olsinkin kysynyt arvoisalta ministeriltä: Miltä hyvinvointialueiden talousarviot näyttävät vuosille 25 ja 26? Miten lähellä olemme tasapainoa tulevaisuudessa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen, olkaa hyvä.

17.29 **Petri Honkonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Hallintovaliokunnassa olemme saaneet selvityksen kuntien taloudesta, ja tilanne on todellakin se, että kuntatalous heikkenee. Hallitus on leikannut kuntien rahoitusta, ja toisin kuin hallitusohjelmassa sitouduitte, kuntien tehtäviä ei ole vastaavassa suhteessa purettu, toisin kuin tulisi. Kunnat ovat antaneet noin 500 normienpurkuehdotusta. Olisi mukava kuulla, mikä niiden tilanne on.

Samoin hallitusohjelmassa sitouduitte toteuttamaan kuntien valtionosuusuudistuksen, ja se esitys käsittääkseni olisi pitänyt tässä alkuvuodesta eduskunnalle tuoda. No, nyt kuitenkin julkisuudessa olleiden tietojen mukaan sitä päätettiin lykätä, ja itse asiassa selvityshenkilöiden raportti tuli tällä viikolla julki. Nyt kun kuulimme, että verotus on Suomessa, suomalaisille, tiukinta kymmeneen vuoteen, niin valitettavasti monissa kunnissa se vain tiukenee, varsinkin jos tätä valtionosuusuudistusta ei toteuteta oikein, siis sillä tavalla, että kuntien väliset verotuserot, veroprosenttierot, eivät repeä, niin kuin ne nyt ovat jo revenneet. Kuinka aiotte nyt tämän valtionosuusuudistuksen kautta ehkäistä sitä, että meille muodostuu kunnallisveroparatiiseja ja kunnallisverokatastrofeja tiettyihin kuntiin?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hamari, olkaa hyvä.

17.31 **Lotta Hamari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia ministerille ja puheenjohtajalle. Tässä puheenjohtajan esittelyssä tuli, että haluttaisiin panostuksia sinne perustasolle, mutta nyt on kuitenkin niin, että tosiaan hoitotakuulainsäädäntöä on purettu, joten millä tavalla sinne perustasolle pystymme nyt sitten oikeasti niitä panostuksia saamaan? Tätä sairaalaverkkoesitystäkin olisi ollut helpompi ymmärtää, jos se sama raha, mitä sieltä säästyy, olisi oikeasti panostettu sinne perusterveydenhuoltoon. Kun te puhutte yleiskatteellisesta rahasta, ymmärrämme hyvin, että sitä on vaikea korvamerkitä, mutta eikö juuri silloin tämä lainsäädäntö olisi meidän keino sinne perusterveydenhuoltoon panostaa?

Juuri nyt Pirha on kokoontunut, ministeri, meidän alueellamme. Aluevaltuustosta on tullut juuri päätöksiä budjetista, ja siellä on esimerkiksi näistä ennalta ehkäisevistä toimista ja terveyttä edistävistä toimista ikäviä uutisia. Muun muassa ikääntyneiden päivätoiminnasta

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

karsitaan, siellä on myöskin lähitorien konseptia jouduttu muuttamaan. Kun tämä terveyttä edistävä työ on sekä kunnan että hyvinvointialueen vastuulla, niin nyt on riski, että kukaan ei tee sitä. Millä tavalla me huolehdimme, että nämä kustannusvaikuttavat, oikeasti hyödyttävät keinot auttaisivat meitä?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

17.32 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Suomen taloudellinen tilanne vaatii meiltä kaikilta päättäjiltä vastuullisuutta. Hyvinvointiyhteiskuntamme rahoituksen turvaaminen edellyttää kasvun kiihdyttämistä, talouden sopeuttamista ja rohkeaa uudistamista. Tämä ei ole vain hallituksen tehtävä vaan koko maan yhteinen tavoite. Hyvinvointialueiden kohdalla voimme olla ylpeitä siitä, että niiden johtajat ja työntekijät tekevät vahvaa työtä joka ainoa päivä suomalaisten hyväksi. Nyt meidän tehtävämme on antaa heille tuki ja työrauha jatkaa uudistuksia. Se varsinainen kysymys, jonka olen esittänyt tässä salissa aikaisemminkin, on se, miten voidaan varmistaa hyvinvointialueiden aito itsehallinto. Nyt tehtävät tulevat THL:ltä, STM:ltä ja rahat VM:ltä, itsehallintoa ei ole.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lohi, olkaa hyvä.

17.33 Markus Lohi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nostan itsekkin esiin tämän valtiosuusjärjestelmän eli kuntien valtiosuusjärjestelmän uudistamisen. Nyt kun tuli selvityshenkilöiden raportti, niin monessa Pohjanmaan ja Pohjois-Suomen kunnassa ollaan nyt hyvin, sanoisinko, suorastaan peloissaan siitä, lähdetäänkö puuttumaan tähän kiinteistöveron tasausjärjestelmään voimalaitosveron osalta. Kyllähän se niin on, että sinne, missä on vesivoimalaitokset ja siihen liittyvät haitat, pitää myös sen kiinteistövero-tuoton tulla ja sinne, missä tuulivoimaa kaavoitetaan, pitää hyödyt tulla. Näinhän sen pitää olla jatkossakin. Ei voi olla niin, että niistä hyötyvät muut kunnat kuin ne, jotka näin tekevät.

Itse asiassa, jos tällainen muutos tehtäisiin, tähän pysäyttäisi vihreän siirtymän investoinnit Suomessa. Ei ketään kiinnostaisi alkaa kunnassa tappelemaan siitä, tuleeko kuntaan tuulivoimakaava, jos ei siitä hyödytä mitään. [Petri Honkosen välihuuto] Sen takia haluan rohkaista ministeriä: ottakaa reilusti ja nopeasti kantaa — katkaistaan huhuilta siivet — ja kertokaa suomalaisille kunnille ja kuntapäättäjille, että tähän ei tulla koskemaan.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hopsu, olkaa hyvä.

17.34 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuntien menoista isoin osa kohdistuu varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen, jonkun verran toisen asteen toteuttamiseen. Nyt valtiosuuksien indeksikorotusten leikkaaminen on siis käytännössä leikkaus juuri näistä koulutuspalveluista. Tämän takia ollaan esitetty, että tästä peruspalveluiden valtiosuuksien indeksileikkauksesta peruutettaisiin, ja siitä huomenna tullaan myös lausumissa äänestämään.

Tämä valtiosuus uudistus on sellainen, jota on kovasti odotettu. Se on varmasti siellä hallituksen pöydässä myös ristiriitainen valmisteltava, kun on erityyppisiä kuntia. Etenkin kasvukaupungit ovat pulassa investointien suhteen. Me tarvittaisiin lisää päiväkotia, kou-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

luja ja joukkoliikenneinvestointeja. Jos tämä valtionosuusuudistus etenee, niin tullaanko näitä kasvukaupunkien tarpeita huomioimaan paremmin ja nimenomaan tätä investointipainetta?

Ehkä kysyn loppuun myös sen, että kun lainsäädännössä ollaan huomattu erilaisten normipurkutalkoiden ohessa, että meillä on todella erilaisia tarpeita [Puhemies koputtaa] erikokoisissa kunnissa, niin lähdetäänkö tätä valmistelevaan, [Puhemies koputtaa] että lainsäädäntöä voitaisiin eriyttää.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Jari Koskela, olkaa hyvä.

17.36 Jari Koskela ps (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, herra puhemies! Julkista taloutta tasapainotettaessa kunnilla ja erityisesti hyvinvointialueilla on tärkeä asema. Niissä tehdään se työ, joka onnistuessaan vähentää sote-kustannusten kasvua ja helpottaa siten julkisen talouden tasapainottamista. Valtion tehtävä on taata lainsäädännöllä ja rahoituksella kunnille ja hyvinvointialueille edellytykset onnistua tehtävissään. Kunnilla ja alueilla on tietysti itselläänkin suuri vastuu, ja niiltä odotetaan tarkkaa taloudenpitoa ja tehtävien asettamista tärkeysjärjestykseen.

Yhteistyön kuntien ja hyvinvointialueiden välillä tulee olla saumatonta, ja erityisesti rajapinta-alueisiin on kiinnitettävä huomiota. Enkä nyt tässä yksistään halua puuttua tähän HYTE-kertoimen asiaan, vaan laajemmassa ajattelussa tarvitaan hyvää johtamista ja tämän päivän hyvinvointialueiden, kuntien, järjestöjen, seurakuntien ja yksityisen sektorin välistä koordinoitua. Tämä kokonaisuus ei vielä toimi parhaalla mahdollisella tavalla. Oletteko, arvoisa ministeri, tämän oletuksen?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kari, olkaa hyvä.

17.37 Mika Kari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Eduskunnan suurin puolue on kuntapuolue, koska valtaosa meistä edustajista on myös oman kuntansa ja tänä päivänä myös oman alueensa, hyvinvointialueensa, edustajia. Meitä tässä eduskunnassa on tällä hetkellä salissa kolme kansanedustajaa, jotka tulivat valituiksi lähes 14 vuotta sitten kuntavaliokuntaan, hallintovaliokuntaan. Itse olen yksi heistä, ja siitä asti olen aina hämmästellyt, kuinka huonosti kunta—valtio-suhde kehittyi, vaikka me olemme sen suurimman puolueen eli kuntapuolueen edustajia kaikki tyynni.

Kunta—valtio-suhteessa niin TE-palveluiden siirto vajavaisilla rahoitusinstrumenteilla kuin nyt hyvinvointialueiden toiminnan tukeminen riittämättömillä toimilla tai liian kiirehdytillä alijäämän kattamisvelvoitteella uhkaavat tätä meidän oman kuntapuolueemme menestystä ja tietenkin kuntalaisten, alueen asukkaiden, palveluiden turvaamista. Itse edustan Päijät-Hämeen hyvinvointialuetta sen valtuuston puheenjohtajana. Meidän asiantuntijamme ovat sanoneet, että talous tulisi tasapainoon ilman tätä kiirehtimistä [Puhemies koputtaa] alijäämän kattamisvelvollisuudessa. Oletteko, ministeri, tästä tietoinen? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kaunistola, olkaa hyvä.

17.38 Mari Kaunistola kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa herra puhemies! Olemme täällä syksyn aikana saaneet kuulla kovaa kritiikkiä, että sote-uudistusta ja sote-palveluita ollaan erittäin uhkaavasti nyt romuttamassa, kun rahoituksen ympärillä käydään

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

tätä keskustelua. Hyvinvointialueiden arvio on kuitenkin ollut se, että ne ovat kyenneet järjestämään palvelut riittävän yhdenmukaisesti ja toisaalta väestön tarpeet huomioiden. Hoitoonpääsy ja hoidon aloituskin ovat joillain alueilla nopeutuneet.

Fakta on se, että väestö meillä vanhenee ja työikäinen väestö pienenee ja asioita on vain pakko alkaa tehdä uudella tavalla. Uusi ei aina ole pahasta. Joskus se voi olla kovin hyvästäkin. Digipalvelut, etävastaanotot, liikkuvat palvelut voivat parhaimmillaan mahdollistaa hoitoa ja sitä nopeata yhteydenottoa, kontaktia alan ammattilaisiin. Haluaisinkin kysyä ministeriltä: miten hallitus tukee alueita näiden liikkuvien ja digipalveluiden kehittämisessä, ja miten me voisimme vielä entisestäänkin kirittää hyvinvointialueita tässä kokonaisuuden saamisessa eteenpäin? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Anna-Kristiina Mikkonen, olkaa hyvä.

17.39 Anna-Kristiina Mikkonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueet ovat aikansa alusta olleet kiristyvän talouden sekä sopeuttamistoimien kourissa. Kesäkuussa eduskunnassa hyväksyttiin laki, jolla hyvinvointialueiden ohjausta niin taloudesta kuin itse asiassa hallinnostakin siirrettiin yhä enemmän valtiovarainministeriölle, ja tällä viikolla lainsäädännöllä supistettiin sairaalaverkkoa. Vuodenvaihteessa on valmistumassa ministeri Ikosen tilaama oikeudellinen selvitys kolmen tason edustajuudesta, mutta lienee myös syytä tehdä oikeudellinen selvitys hyvinvointialueiden itsehallinnosta valtion ja varsinkin valtiovarainministeriön koventuvan ohjauksen myötä. Kysymys tähän lienee: eikö niin?

Kuntataloudesta sen verran, että kuntatalouden tilanne on haastava ja tämä siirretty valtionosuusuudistus antaa odottaa itseään. Kuinka pitkään joudumme odottamaan tätä valtionosuusuudistusta?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ledamot Andersson, varsågod.

17.40 Otto Andersson r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Tässä nyt muutama opposition edustaja on huomioinut sen, että tämä valtionosuusjärjestelmäuudistus on myöhässä. Itse näkisin erittäin hyvänä asiana, että hallitus hyvin huolellisesti, kiirehtimättä ja hosumatta tekee tämän. Se on valtava uudistus, jolla on todella suuri merkitys meidän kunnille. Tässä yhteydessä on hyvä huomioida, että meillä on hyvin erilaisia kuntia — meillä on suuria keskustaupunkeja, meillä on pienempiä kuntia — ja siksi toivon, että kun tätä kriteeristöä tarkastellaan, siinä otetaan huomioon etäisyydet, saaristo, kaksikielisyys ja monikielisyys muutaman asian mainitakseni.

Toinen asia on se, että on tosi hyvä, että tämä kuntien norminpurkutyö edistyy. Ehkä voisitte, arvoisa ministeri, avata, millaisia keskusteluja, minkätyyppisiä esityksiä sieltä on tullut — ei toki kaikkia näitä 500:aa tarvitse avata tässä. Mutta on hyvä muistaa, että byrokratiaa tarvitaan, eikä aina voi sanoa, että kaikki normit ovat turhia. Mutta onko siellä jotain tietäntyyppistä normistoa, josta voisi aloittaa? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen, olkaa hyvä.

17.42 Eemeli Peltonen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on linjannut, että turvallisuudesta vastaaville viranomaisille kohdistetaan muita viranomaisia pie-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

nemmät toimintamenosäästöt. Tämähän onkin lähtökohtaisesti aivan oikein, kun tiedostamme tämän ajankohtaisen turvallisuustilanteen.

Yksi turvallisuuteen hyvin kiinteästi liittyvä viranomainen on kuitenkin hallitukselta unohtunut, ja se on Tulli, joka kuuluu tänne valtiovarainministeriön hallinnonalalle. Tullia ei ole rinnastettu säästöpäätöksiä tehtäessä turvallisuusviranomaisiin toisin kuin esimerkiksi hallitusohjelmassa ja viimeisimmässä sisäisen turvallisuuden selonteossa, joka täällä eduskunnassa on laajalla tuella aikanaan hyväksytty. Tulli onkin nyt valiokuntakuulemisissa sekä hallintovaliokunnassa että valtiovarainvaliokunnassa nostanut esiin vahvan huolen tästä sopeutuksen tasosta ja siitä, että kasvanut riski on olemassa sille, että huumeiden ja muiden laittomuuksien päätyminen tänne Suomen alueelle tulee kasvamaan, kun Tulli joutuu toimintaansa sopeuttamaan.

Kysyisinkin vastuuministeriltä: aioteko edistää sitä, että Tullin sopeutuspaineet yhtenä turvallisuusviranomaisena kohtuullistettaisiin samalle tasolle [Puhemies koputtaa] näiden muiden turvallisuusviranomaisten kanssa?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

17.43 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kunnista kysyn minäkin. Kuntien tuloveroprosentit liikkuvat 4,6:n ja 10,6:n välillä, eli siitä näkee haitarin. Sitten näkee, että yhden tuloveroprosentin arvioitu tuotto tänä vuonna pienimmässä Merijärven kunnassa on 135 euroa per asukas ja suurin tulo Kauniaisissa 459 euroa per asukas. Tässä näkyy se kuntien haitari. Kuntia vastassa on TE-uudistus, jonka on arvioitu olevan 100 miljoonaa miinuksella siitä, mitä tarvittaisiin. Toimeentulotuen kasvu 700 miljoonasta 1 100 miljoonaan, 400 miljoonaa kasvua, siitä 200 miljoonaa tulee kunnille. Veroprosentin arvelaan kasvavan yhdellä prosenttiyksiköllä vuoteen 28 mennessä. VOS siirtyy.

Arvoisa ministeri, miten arvelette, että näin erilaisista lähtökohdista kunnat tulevat tässä pärjäämään, ja mitkä vaativat erityistoimenpiteitä, niin että ne kunnat pärjäävät?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Kalli, olkaa hyvä.

17.44 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että edustaja Lohi otti täällä esiin tämän voimalaitosten kiinteistöveron. Olen nimittäin tismalleen samaa mieltä siitä, että kyllä sen verotuoton eli hyödyn pitää kohdentua sinne, minne se haittakin kohdentuu. Tästä periaatteesta on tosiaan tärkeää pitää kiinni, koska ilman sitä paikallista hyväksyttävyyttä nämä hankkeet eivät etene ja toteudu. Siksi vetoan minäkin osaltani, että ministeri ja hallitus mahdollisimman nopeasti myös julkisesti linjaisivat, että tästä hyvästä periaatteesta pidetään kiinni.

Mutta tämä valtionosuusjärjestelmän uudistamisen viivästyminen kyllä huolestuttaa itseäni. Edustaja Andersson tässä edellä totesi, että ei haittaa, että on nyt myöhästynyt tämä uudistaminen. Totta kai on tärkeää, että uudistus tehdään huolella, mutta kyllä monet kunnat ovat nyt vaikeassa tilanteessa tämän myöhästymisen vuoksi. Aika kohtuuton tilanne on myös niillä negatiivisten valtionosuuksien kunnilla, jotka siis joutuvat maksamaan siitä, että järjestävät lakisääteisiä palveluita. Toivonkin, että saadaan nyt pikaisesti kuntoon ja korjattua tämä epäoikeudenmukainen tilanne.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Vielä edustaja Reijonen, ja sen jälkeen ministerillä on vastauspuheenvuoro.

17.45 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies ja arvoisa ministeri! On hienoa, että nyt ensi vuonna tässä rahoituksessa hyvinvointialueille on se kasvu kuitenkin 2,2 miljardia euroa. Se on merkittävä asia, ja hyvä niin.

Ihan mietin sitä, että hallitus on aika paljon tehnyt hyviä asioita kuntien ja hyvinvointialueiden hyväksi, mutta kysyn ihan ministerin mielipidettä: mitenkä ministeri näkee, min-kälaisia kunnat ovat kymmenen vuoden päästä? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Ministeri Ikonen, noin viisi minuuttia mutta joustavasti, olkaa hyvä.

17.46 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Aloitan näistä hyvinvointialueista.

Ensinnäkin täällä oli kysymys tästä jälkikäteistarkistuksen jäämisestä pohjiin. Ensimmäisenä vuonnahan vuoden 25 jälkikäteistarkistus jää pohjiin, ja se korjaa sitä rahoituksen tasoa jo ihan merkittävällä tavalla lähtökohtaisesti.

Rahoitusmekanismista oli kysymys ja siitä, kehitetäänkö kannustavuutta. Meillä tosiaan on jo nyt ensimmäinen versio tehty, missä tuodaan tähän kokonaisuuteen omavastuu, jolla kannustetaan tähän kustannusten hillintään, ja toisaalta on myöskin HYTE-kerroin, jossa kehitetään terveyden edistämisen kannustimia. Meillä on tällä hetkellä parhaillaan valmistelussa tämä uudistus niin, että se lähtee tuossa vuoden 26 puolelta voimaan, ja siinä on tarkoitus myöskin tätä HYTE-kerrointa vahvistaa, jotta se kannustaa tähän terveyden edistämiseen.

Täällä kysyttiin alijäämien kattamiskauden pidentämisestä ja hyvinvointialueitten talousarvioista.

Ehkä lähden ensin tästä tilannekuvasta. Hyvinvointialueitten tilanne on haastava tällä hetkellä. Osa heistä on pääsemässä ylijäämäiseen tulokseen ihan reilusti ja tulee saavuttamaan tavoitteet, osalla haasteet ovat todella suuria, ja tästä syystä me myöskin tuetaan heitä erilaisin tavoin. Ajattelen, että myöskin alueitten intressi on toimia etupainotteisesti. Kun me katsotaan sitä, että joka tapauksessa ne alijäämät on katettava ennemmin tai myöhemmin — kun täällä kysyttiin talouden ja toiminnan saattamisesta yhteen — niin kun alue saa ne kulkemaan paremmin käsi kädessä, se auttaa alueita myöskin turvaamaan niitä palveluita pitkällä aikavälillä. [Aki Lindénin välihuuto] Tiivistävä tuki me tuodaan näille tietyille alueille, joitten on arvioitu hyötyvän siitä kaikkein eniten, ja ylipäätään kannustetaan alueita tekemään tällä hetkellä kaikki mahdolliset toimet pitäen kuitenkin huolta näistä perustuslain mukaisista riittävistä palveluista. Kun tässä kysyttiin ohjausta, niin me tehdään myöskin ministeriöitten ohjausta yhdessä, niin että myöskin ohjauksen puolella toiminta ja talous kulkisivat käsi kädessä.

Eli alijäämän kattamiskautta ei olla pidentämässä, vaan sitä tuetaan tällä hetkellä eri tavoin ja kannustetaan alueita tekemään töitä. Miksi me ei pidennetä tätä alijäämän kattamiskautta? Niin kuin kuvattiin, tämä hyvinvointialueitten rahoitus on kolmasosa meidän valtiontaloudesta. Se kasvaa merkittävästi joka vuosi, mutta sitä on pystyttävä hillitsemään. Tämä kysymys täällä, että mitä se maksaisi valtiolle, jos tätä pidennettäisiin: mitään tarkkaa arviotahan me ei pystytä antamaan, mutta valtiovarainministeriö on arvioinut, että se

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

johtaisi satojen miljoonien lisäkustannuksiin, joita ei ole varattu kehyksiin. Tämä on iso haaste ja iso kysymys tässä koko julkisen talouden tasapainottamisessa. [Aki Lindén: Milä mekanismilla sellainen syntyy?]

Sitten täällä kysyttiin verotusoikeudesta. Emme ole säätämässä verotusoikeutta, emme ole valmistelemassa verotusoikeutta hyvinvointialueille. Se nostaisi meidän kokonaisveroastetta, se veisi selkeyttä tältä verojärjestelmältä, eikä se auttaisi siihen, että meillä on tosiaan toisia alueita, joilla veronkantokyky on hyvä ja saattaa olla palvelutarpeet pienempiä, ja sitten taas joillain alueilla, joissa tarpeet ovat suuria, ei välttämättä pystyttäisi keräämään, ja tämä eriarvoistaisi alueita. Se ei nähdäkseni ole perusteltua tässä.

Sitten täällä kysyttiin ohjauksesta HUSin osalta. Valtiovarainministeriöhän ei ohjaa suoraan siinä, vaan Helsinki ja alueen hyvinvointialueet ohjaavat tätä. Meillä on hallitusohjelmassa kirjaus siitä, että me arvioidaan esimerkiksi tätä Uudenmaan erillisratkaisun integraation toteutumista siellä ja tunnustetaan myöskin yliopistosairaaloitten erityinen rooli. Tälläkin hetkellä tämä valtakunnallisten tehtävien korvaus tulee sitä kautta, että se liikkuu potilaskohtaisesti.

Vielä kysyttiin tästä uudistuksesta. Hallitus on vienyt tätä uudistusta eteenpäin, alueilla sitä on viety eteenpäin, ja voi sanoa, että tässä on tapahtunut ihan merkittävää muutosta kuitenkin. Alueet ovat saaneet toimintansa ja palvelunsa vakiinnutettua. Kehitystyö on kuitenkin kesken. Kun täällä kysyttiin hyvistä käytännöistä, niin me parhaamme mukaan myöskin tuetaan niitten leviämistä alueitten välillä ja kehitetään muun muassa omalääkärimalia yhtenä esimerkkinä tällaisista hyvistä käytännöistä, joilla tuetaan alueitten hoidon jatkuvuustyötä.

Itsehallinto on erilainen kuin kunnilla. Hyvinvointialueilla on enemmän lakisääteisiä tehtäviä. Se toiminta on rajatumpaa, ja on myöskin tiiviimmin tämä valtion rahoitus, kun ei ole omaa. Se on hyvä tunnistaa myöskin, että me ei voida näitä ihan rinnakkain katsoa samanlaisina järjestelminä.

Sitten oli kysymys tästä niin sanotusta hattuselvityksestä, eli käydään myöskin tätä arviota tällä hetkellä läpi, miten ihmiset voivat toimia erityyppisissä rooleissa. Ennen kaikkea haaste on siinä, jos on hyvinvointialueen ja kuntien hallitusrooleissa, hallitus—hallitus-rooleja esimerkiksi, ja tavoitteena on näihin toimielinjäsenyyksiin tuoda selkeyttä jo ennen vaalien jälkeistä toimielinten muodostamista. Näitä asioita viedään eteenpäin tässä selvityksessä ja tullaan sitten myöskin vuoden päästä pääsemään siihen jopa kolmella tasolla, niin että sitten saadaan myöskin kunnissa, hyvinvointialueilla juridista arviota tästä ja esimerkiksi kansanedustajana toimimisesta. Tällaisia asioita ei ole mahdollista säätää alle vuotta ennen vaaleja, eli ne tulevat sitten sen selvityksen myötä myöhemmässä vaiheessa.

Arvoisa puhemies! Ehkä nämä näistä hyvinvointialueista. Minä voin ottaa erikseen puheenvuoron sitten kuntapuolesta myöhemmin, jos sopii.

Puhemies Jussi Halla-aho: Olen varma, että edustajat arvostavat sitä, jos vastaatte kaikkiin keskustelusta poimimiinne kysymyksiin. Olkaa hyvä.

Kiitoksia paljon! — No sitten kuntapuolelle jos siirrytään, niin tässä ensinnäkin kuntatalouden näkymästä. Kun täällä viitattiin siihen, että kuntatalouden näkymä on heikko tässä tänäänkin julkaistussa VM:n katsauksessa tai ihan yhtä lailla myöskin kuntatalousohjelmassa, niin on totta, että kuntatalouden näkymä on heikko, ja se on ollut meillä aika pit-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

käänkin, monta vuotta jo, selvillä. Korona-ajat ja sote-uudistuksen kiinteistöjen myynnit ja soten verohännät ja muuton hetki ja yleinen taloustilanne nostivat vähäksi aikaa, muutamaksi vuodeksi, kuntien taloustilanteen paremmaksi, mutta kyllä todella haastava on kuntien talouden tilanne. Sen takia me myöskin hallituksena ja siksi, koska me halutaan vahvistaa perusopetusta, ollaan pidetty kiinni siitä, että talousarvio on kokonaisuudessaan kuntataloutta lievästi vahvistava, aivan kuten se oli myöskin viime vuonna laaditussa talousarviossa. Tässä esimerkiksi on se kaikkiaan 200 miljoonan lupaus lisätä tällä hallituskaudella perusopetukseen. Kuntien tilanteet ovat hyvin erilaisia näissä. Mitä me tehdään siinä niiden helpottamiseksi? Yksi niistä on juuri tämä norminpurkutyö, mitä tehdään. Palaan siihen kohta.

Erilaistumisesta kysyttiin. Kyllä, me tunnistetaan myöskin se, että kunnat varmasti tulevat jonkin verran erilaistumaan tulevaisuudessa. Se on itse asiassa jo tällä hetkellä asiantila, että kunnat alkavat olla hyvin erilaisia rooleiltaan, ja varmasti se voi olla yksi tie.

Me tehdään myöskin tätä valtionosuusjärjestelmän uudistusta yhtenä palasena. Toki on nähtävä myöskin, että valtionosuusjärjestelmällä ei korvata koko kuntataloutta. Kuntien taloudessa erittäin merkittävässä roolissa ovat verotulot, on erilaisia maksutuloja ja myyntituloja ja muuta. Tämä VOS on osa sitä kokonaisuutta.

Tietysti se, että kunnat myöskin tekevät kasvutoimia, ja nyt esimerkiksi tämä TE-palveluitten tuleminen kuntiin, niin että on tällaiset yritysten ja työnhakijoiden palvelut mahdollisimman hyvät ja kokonaisvaltaiset, edistetään sitä elinvoimaa alueilla, auttavat myöskin kuntataloutta.

Valtionosuusjärjestelmästä tuli monta täsmäkysymystä.

Tätä uudistusta aiotaan viedä eteenpäin. Me ollaan sitouduttu siihen hallitusohjelmassa. Nyt vain todettiin siitä, kun sitä on pakko siirtää kokonainen vuosi eteenpäin, että tässä oli sen verran isoja kysymyksiä vielä auki. Todettiin, että tässä kohtaa ei ole vastuullista viedä sitä eteenpäin ilman lisäselvityksiä. Silloin se tarkoitti, että siihen voimaantumoon tuli automaattisesti kokonainen vuosi lisää, mutta työ jatkuu koko ajan, ja tällä hetkellä linjataan juuri näistä lisäselvityksistä.

Pohjatilanne on se, että tämä järjestelmä on tämän sote-uudistuksen ja muun jälkeen vielä enemmänkin rikki kuin mitä ehkä monikaan meistä on tajunnut. Täällä tuotiin näitä, miten esimerkiksi verotulojen erot ovat, mutta myöskin valtionosuuksissa meillä on kuntia, jotka maksavat sadoissa euroissa per asukas valtiolle päin negatiivista valtionosuutta, meillä on kuntia ihan samankokoisessa kuntaluokassa, jotka saavat yli 2 000 euroa per asukas VOSia. Tämä on tosiaan todella eriarvoinen, ja tämä ei välttämättä korreloi edes sen kanssa, mikä on kunnan veronkantokyky. Tällä uudistuksella me saadaan asteen verran näitä lähemmäs. Tämä on yksi todella isoja kysymyksiä, mitä meillä liittyy tämän uudistuksen läpiviemiseen.

Siellä on sisällä HYTE-kerroin. Myöskin VATT näki, että siellä VATTin selvityksissä ei näkynyt perusteita, että sitä pitäisi kasvattaa, mutta me ollaan ihan tahtotilana pidetty siitä kiinni, että sillä kannustetaan myöskin kuntia viemään eteenpäin tätä HYTE-kerrointa, mikä hallitusohjelmaan jo kirjattiin, ja se tulee siellä säilymään.

Tuulivoiman osalta itse asiassa olen kertonutkin julkisuuteen tässä ja ottanut kantaa, että on selvityshenkilöitten raportti. Hallituksella on tahtotila viedä eteenpäin puhtaan siirtymän investointeja. Silloin me arvioidaan sitä. Jos selvityshenkilöt katsovat sitä tämän VOS-järjestelmän sisältä, niin hallitus katsoo sitä myöskin tämän siirtymän edistämisen

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

kannalta, ja kunnilla pitää jatkossakin olla insentiivit viedä eteenpäin, joten tämä tällaisena rauhoittavana viestinä sen osalta.

Samoin täällä oli kysymys tästä kaupunkien investointikyvystä. Muun muassa se ja myöskin nämä demografiset tekijät kaupungeissa ovat niitä asioita, joita käydään läpi nyt vielä lisäselvityksissä astetta tarkemmin, niin että saadaan näitä turvattua. Eli huolia siellä on sekä pieniin kuntiin että isoihin kaupunkeihin ja kaikkeen siltä väliltä, ja näiden ryhmien sisälläkin on vielä isoja eroja, eli ei voida sanoa.

Sitten täällä oli vielä kysymys näistä negatiivisista valtionosuuksista. Niitä on esimerkiksi mahdollisuuksien mukaan paikattu näillä harkinnanvaraisilla — tai laastaroitu. Eivät harkinnanvaraiset vielä helpota tätä koko tilannetta, mutta ne ovat olleet pieniä. 30 kunnalle annettiin harkinnanvaraisia valtionosuuksia. Juuri viime viikolla niistä päätettiin.

Ja sitten vielä oli kysymys normien purusta. Tosiaan saatiin tänä vuonna lähes 500 erilaista ehdotusta normien purkamiseksi. Niitä on nyt urakoitu eri ministeriöissä läpi tämän vuoden aikana, ja aletaan olla ihan loppumetreillä siinä läpikäynnissä. Noin 160 näistä eli noin kolmasosa on mennyt eteenpäin erilaisiin lainsäädäntöhankkeisiin. Sieltä tuli eniten ehdotuksia opetus- ja kulttuuriministeriön puolelle. Ne ovat ehkä niitä normeja, jotka ovat kaikkein pyhimpiä, eli jos pidetään kiinni, ettei haluta tehdä koulutusleikkauksia, niin siellä ehkä vähemmän päästään norminpurkua tekemään tai niillä normeilla on oma paikkansa. Ympäristöministeriön puolelle tuli paljon. Siellä esimerkiksi rakentamislaisissa ja alueit-tenkäyttölaissa viedään jo joitain asioita eteenpäin.

TEMistä täällä kysyttiin näistä TE-palveluista ja niitten vaikuttavuudesta. Muun muassa tässä norminpurussa on juuri tarkoitus ehkä luoda joustavuutta jonkin verran enemmän siihen, miten kunnat voivat nyt uudella tavalla hoitaa näitä TE-palveluita, niin ettei siirretä vanhoja työhallinnon käytäntöjä vaan haetaan uusia, vaikuttavia tekemisen tapoja. Esimerkiksi sen valmistelu on TEMissä tällä hetkellä käynnissä.

Sitten oli vielä kysymys ihan yksittäisenä kommenttina tästä Ahvenanmaan itsehallintouudistuksesta. Se on erittäin tärkeä asia, ja sitä — kiitoksia — ollaan viety hyvässä yhteistyössä Ahvenanmaan kanssa eteenpäin, ja se työ jatkuu.

Ja sitten vielä täällä oli kysymys Tullista. Se ei valitettavasti kuulu omaan vastuualueeseen vaan ministeri Purran puolelle. Mutta kaikkiaan tästä turvallisuuden tematiikasta voi sanoa, että meillä on ollut muutamia asioita erityisessä suojeluksessa hallituksessa ja yksi niistä tässä maailmantilanteessa ja tässä maailmanajassa on ollut juuri turvallisuus. Siitä on kattavasti haluttu pitää kiinni. — Kiitoksia, puhemies.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona, olkaa hyvä.

17.58 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille näistä vastauksista. Todella kuntakentällä toivotaan, että tämä kuntien heikkenevä taloustilanne ei jää nyt näiden muiden julkisyhteisön sektoreiden varjoon, vaikka tiedämme, että suurin murhehan liittyy valtiontalouteen ja sitten totta kai tässä poliittisessa keskustelussa enemmänkin hyvinvointialueiden tilanteeseen, vaan että pitäisimme yhdessä tästä kuntataloudesta huolta. Senpä osalta nyt tekisin yhden toivomuksen, ja se liittyy tähän normien purkuun. Minusta on järkevää, että pyritään löytämään muutoksia, joilla pystyttäisiin kuntien kustannusrakennetta helpottamaan. Mutta jos voisimme nyt ainakin tehdä niin, että ennen kuin me otamme sen rahan pois, myös sitä normia muuttaisimme. Nytenhän ensi vuoden osalta tapahtuu niin, että rahat viedään ensin mutta mikään normi ei vielä muutu, ja en

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

usko, että sitä norminpurkutalkoota kunnat kannattavat. Tehdään norminpurkutalkoot, mutta viedään rahat vasta sitten, [Puhemies koputtaa] kun on normitkin muutettu.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

17.59 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille erittäin kattavista vastauksista. Taisi tulla vastaus kaikkiin kysymyksiin paitsi tähän yliopistosairaalalisään, josta toistuvasti täällä kysyttiin. Eli nostin esille huolen HUSin tilanteesta. Siellähän on juuri käyty yt-neuvottelut, jotka kertovat karua kieltä siitä, että aluehallintouudistus oli kovin epäedullinen HUSin toiminnalle. Yliopistosairaalalisä tehtiin loppumetreillä, ja se jäi täysin torsioksi.

Nyt tässä esimerkiksi sosiaali- ja terveysvaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että yliopistosairaaloiden korkeampiin kustannuksiin perustuvan yliopistosairaalalisän tulisi läpinäkyvyyden kannalta olla erillinen yleiskatteellisesta rahoituksesta niin, että se olisi erillinen ja se myöskin kattaisi ne kustannukset, joita korkeasta laadusta ja erikoissairaanhoidosta aiheutuu. Eli tuosta erikoissairaanhoidosta, joka asetuksella on keskitetty tiettyihin paikkoihin, kysyn tätä: onko tämä valmistelussa, ja onko hallituksella aikeita tehdä tämä muutos? Se olisi erittäin perusteltua.

Nostin tässä esille HUSin, mutta viittaaan myöskin muihin yliopistosairaaloihin. Siinä mielessä HUS on erittäin tärkeä, koska se kantaa vastuuta koko Suomesta. On todella tärkeää, että yliopistollisten sairaaloiden toiminta turvataan.

Toivon, että tähän saataisiin vielä vastaus.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Honkonen.

18.01 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa rouva puhemies! Tosiaankin haluan kommentoida vielä tätä kuntien eriytymistä, mihinkä ministerikin viittasi. Olen täysin samaa mieltä tästä, että varmasti tälläkään muutoksella, vaikka hallitus onnistuisi — toivomme sen tekevän mahdollisimman hyvän valtionosuusuudistuksen — ei saada kaikkia ongelmia korjatuksi. Kyllähän pidemmällä aikavälillä tarvittaisiin kokonaan kuntien rahoitusjärjestelmän, sen eri elementtien uudistusta.

Nyt tilanne on todellakin kriittinen. Edustaja Andersson jo ehti lähteä. Tätä nyt siirrettiin, ja myös moni isompi kaupunki, Tampere, Jyväskylä... Esimerkiksi Jyväskylässä tehdään 20 miljoonan alijäämää, vähennetään perusopetuksen tuntikehystä, tehdään todella ikäviä päätöksiä, kun tämä järjestelmä on rikki. Siksi kiirehdimme tätä uudistusta. Toivomme todella täältä keskustan puolelta, että ei ollut mikään poliittinen syy haudata tämä uudistus kuntavaalien takia vaan että tähän olivat ihan oikeat syyt.

Kyllä tämä kuntien eriytyminen, tämä kunnallisveroprosenttien voimakas eriytyminen, on iso ongelma ja myös iso oikeudenmukaisuusongelma suomalaisille.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Edustaja Hopsu.

18.02 Inka Hopsu vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin lämmin tuki tälle yliopistosairaalalisän vahvistamiselle, mistä edustaja Sarkomaa puhui, ja myös sille, että huomioidaan näitä erityistehtäviä, joita esimerkiksi HUSilla on, rahoituksessa paremmin. Ja hyvä kuulla siitä, että HYTE-kerrointa ollaan kasvattamassa. Se on ehdotto-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

masti sellainen tekijä, jolla me voidaan sitä ennaltaehkäisyä vahvistaa. Tässä täytyy valitella sitä, että järjestöjen rahoitusta leikataan, koska myös ne ovat tehneet juuri sitä ennalta ehkäisevää työtä.

Mutta kuntiin vielä palaan: Edustaja Lyly esitteli hyvin tässä kuntien haasteita. TE-uu-
distuksen vaikutuksiin halusin minäkin vielä puuttua. Toimeentulomenot ovat kasvaneet, ja TE-palveluihin varattu rahoitus vähenee kunnissa. Ja yksi iso ryhmä, jolla nämä toimeentulomenot ja tarve ovat kasvaneet, ovat ukrainalaiset, ja heidän työllistymiseensä, kielikoulutukseensa ja kotoutumiseensa kannattaisi kyllä panostaa vastaavasti kuin muidenkin maahanmuuttajaryhmien. En tiedä, olisiko tähän hallitukselta tulossa jotain uutta keinovalikoimaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hamari.

18.03 Lotta Hamari sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Sain juuri kyselytunnin jälkeen viestiä varsinaissuomalaiselta sairaanhoitajalta, ja se kuuluu näin: ”Meillä töissä paukkuu WhatsApp-ryhmä koko ajan, kun hoitajia on sairastunut ja vakkareita pyydetään lisätöihin. Hyvinvointialuejohtajalta on tullut määräys ottaa potilaita ylipaikalle, kun akuutti on ruuhkautunut ja Salon päivystys suljetaan. Toinen kiitos siis henkilökunnalle joulun alla. Ensimmäinen oli, että joululistoissa osastotyötä tekevät eivät saa lomaa.”

Mietin tässä, että jos meillä on pula hoitajista, niin nyt tuntuu, että nämä säästöt hyvinvointialueille ja tämä alijäämän kattamisvelvoite, kun sille ei nyt olla tekemässä mitään, vaikeuttavat tätä tilannetta entisestään. Miten se liittyy tähän budjettiluokkaan? Ehkä sillä tavalla, että jonkun pitäisi tätä kokonaisuutta nyt johtaa. Täällä on itse asiassa edustaja Kallikin esittänyt sen kysymyksen, että nyt kun sitä johtamista on siirretty tänne VM:lle, miten nyt varmistetaan se, että itse asiassa johdettaisiin sisältö edellä ja osaaminen edellä eikä niin, että tehtäisiin lyhytnäköisiä säästöjä, jotka tulevat sitten jatkossa [Puhemies koputtaa] entistä kalliimmaksi.

Sitten vielä se perustason kysymys jäi vastaamatta. Jos vielä, ministeri, voitte siihen vastata, miten vahvistetaan sitä perusterveydenhuoltoa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Väyrynen.

18.04 Ville Väyrynen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tähän yliopistosairaala-asiaan vielä ehkä aavistuksen tarkennusta. Kun puhutaan tästä, että on yliopistosairaalalisä, niin se on yksi kokonaisuus, mutta sitten ihan erillisinä ovat nämä valtakunnalliset erityisvastuitten asiat, joissa tosiaan on tiettyä huolta ilmaistu siitä, onko nykyinen rahoitusjärjestelmä täysin sitä asiaa huomioiva. Se koskee osittain HUSia mutta myös tiettyjä yksittäisiä muita yliopistosairaloita. On hirveän tärkeää, että nämä kaksi asiaa tässä keskustelussa tavallaan erotettaisiin kahdeksi eri kokonaisuudeksi.

Sitten yksi kysymys. Tämä raastava sairaalaverkkokeskustelu toi esille termin ”mikromanagerointi”, ja keskusteltiin tästä. Tähän liittyen edustaja Eestilä piti eilen erinomaisen puheenvuoron liittyen hallitusten tilanteeseen, jotka nyt ovat tietenkin poliittisia elimiä. Hän ehdotti tämmöistä ajatusta, voisiko hyvinvointialueitten hallituksiin harkita yhtä kahden hallitusammattilaista kuhunkin liittyen terveydenhuollon ja terveystaloustieteen hallittamiseen. Mitenkä ministeri näkee tällaisen avauksen tässä nykytilanteessa? — Kiitos.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

18.06 **Lauri Lyly sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tässä äsken kun puhuttiin alijäämän kattamisajasta, niin se jäi minusta hieman auki ministerin vastauksessa siltä osin, että mistä ne sadat miljoonat siinä siirrossa tulevat, jos sitä vuosimäärää siirretään vuodella tai kahdella eteenpäin. Kun kysymys on noin pääosin tästä vuoden 23 ja 24 alijäämien kattamisesta, joka on 1,4 miljardin luokkaa ja jota on osittain pystytty tekemään, niin jos sitä aikaa pidennetään, mistä tulevat ne taloudelliset luvut?

Toinen asia koskee tätä kuntien taloutta, eli huolettaa tässä kuntien talouden osalta se, että koska kuntien perusmenoista yli puolet on varhaiskasvatusta, perusopetusta ja toista astetta ja siellä on tällainen taloudellinen tilanne, niin toivottavasti nämä sopeutustoimet ja muut eivät kohdistu nimenomaan tähän meidän kivijalkaan, jota tässä rakennetaan. Eli tässä on niin iso vaaramomentti olemassa, kun kunnilla on niin tiukka tilanne.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Nikkanen.

18.07 **Saku Nikkanen sd** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa rouva puhemies! Tämä edustaja Väyrysen tekemä kysymys — taisi olla joku toinenkin, joka sitä kysyi — tästä hallitusammattilaisten ottamisesta hyvinvointialueille: Ainakin itse kyllä sitten tervehdin sitä ihan ilolla, jos sillä saadaan hallitus ja ministeriöt uskomaan paremmin se viesti, mikä sieltä hyvinvointialueilta tulee. Nimittäin niin kuin tässäkin aikaisemmin jo edustaja Hamari otti tämän Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin tilanteen nyt esimerkkinä tähän nuijittuun sairaalapäätökseen, että kun ei uskota hyvinvointialueiden vaikutusten arviointia ja erityisesti säästövaikutusten arviointia mutta sitten kuitenkin leikataan rahat, niin tässähän tulee taas tämä ongelma, että ohjataan ylhäältä eikä itse asiassa tiedetä ihan tarkkaan, onko sitä vaikutusta vai ei, ja silti leikataan rahat. Kyllä tässä tuntuu pikemminkin toisin kuin ministeri ehkä sanoi, enemmänhän tämä tuntuu siltä, että VM:n peukalon alle painetaan vaaleilla valittuja päättäjiä [Puhemies koputtaa] hyvinvointialueilla varsin laajasti näillä päätöksillä, tällä hetkellä ainakin.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lohi.

18.08 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Ikonen, totesitte tuossa edellä, että ensimmäisellä kerralla tämä jälkikäteistarkistus jäisi pohjiin, siis niin, että kun lasketaan seuraavan vuoden rahoitusta, siihen päälle tulisi sitten aina indeksitarkistus, sitä ei siis vähennettäisi siitä rahoituksesta, sitä ei katsottaisi siis vuosi kerrallaan. Minulla on tästä erilainen käsitys. Kun luen tuota rahoituslakia eli lakia hyvinvointialueiden rahoituksesta, niin tämä 6 § ei kyllä anna tämmöistä käsitystä vaan se antaa sellaisen käsityksen, että joka vuosi kulloisenakin vuonna katsotaan aina kaksi vuotta taaksepäin, minkä verran tulee jälkikäteistarkistusta, eikä niin, että se aina lasketaan siihen päälle. Jos minulla on väärä käsitys, niin olen tietenkin tyytyväinen siihen, koska se parantaa tilannetta, mutta ehkä tästä on syytä vielä tarkemmin meidän jossain vaiheessa keskustella, onko todella näin, koska tämä lainsäädäntö ei suoraan kyllä sitä antaisi ymmärtää. [Aki Lindén: Näin se menee, niin kuin Lohi sanoi!]

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

18.09 Juha Hänninen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvinvointialueiden taloustilanne on tiukka, mutta ne ovat tähän asti onnistuneet järjestämään palvelut yhdenvertaisesti. Tämä osoittaa, että suunta on oikea. Hyvinvointialueiden johtajien viesti on selkeä: palvelut ovat monin paikoin paremmalla tolalla kuin ennen uudistusta. Alueiden vastuunkanto ja kyky sopeutua antavat meille syitä olla toiveikkaita.

Ja varsinaisen kysymys: Me kaikki tiedetään, että sosiaali- ja terveysasioihin ennalta ehkäisevä työ on se kaikista tärkein asia, eli käydään liikkumassa ja eletään terveellisesti. Nyt kuitenkin kuntien tärkein tehtävä on pitää huoli asukkaidensa hyvinvoinnista, ja se tehtävä on jollakin tavalla myös siellä alueella. Meillä on yhdyspintalautakunta, mutta minulla on semmoinen vakava tunne, että se ennalta ehkäisevä työ on jäänyt vähän varjoon. Miten sitä voitaisiin tehostaa ja parantaa tässä järjestelmässä?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Kalli.

18.10 Eeva Kalli kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Moni meistä varmasti muistaa, että keväällä valtiovarainvaliokunta selvitti omana asianaan sitä, mistä nämä hyvinvointialueiden alkuvuosien ennustettua suuremmat alijäämät johtuivat. Syytkin kutakuinkin varmasti kaikki muistamme, ehkä niistä keskeisimpinä nostettakoon poikkeuksellinen inflaatio ja poikkeuksellinen palkkaratkaisu. Näiden johdosta siis jo kävi ilmeiseksi, että syyt eivät olleet uudistuksessa itsessään vaan olosuhteissa ja ajankohdassa, joka oli poikkeuksellinen. Juuri tästä tulee tämä johtopäätös, että nyt pitäisi avata lainsäädäntöä ja pidentää tätä alijäämien kattamisaikaa, ja tätä mieltä ovat tosiaan myös hyvinvointialueet, ja myös THL viimeisimpänä on todennut tämän suoraan.

Tämä sama keväinen selvitys osoitti, että ilman tätä uudistusta kuntien veroprosenttien nostopaine olisi vielä huomattavasti kovempi kuin mikä se nyt on ollut, jopa keskimäärin kaksi prosenttiyksikköä. Tämä siis olisi tarkoittanut sitä, että eriytymiskehitys olisi edelleen kiihtynyt. Kysyn ministeriltä: kun uudistatte kuntien rahoitusta ja VOS-järjestelmää, pidätkö kuitenkin tämän eriytymiskehityksen taittamista tärkeänä tavoitteena?

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Myönnän vielä kolme vastauspuheenvuoroa, sen jälkeen ministerille vastaus, ja sitten ehditään ehkä ottaa muutama puheenvuoro ennen asiakohdan vaihtoa. Ja nämä henkilöt ovat Lindén, Sarkomaa ja Kurvinen. — Lindén.

18.12 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Mitä tulee asian tuntijajäseniin hallituksissa, niin sehän on nyt täysin mahdollista. Aikanaan Sitran yliasiamies Aatto Prihti valittiin HUSin hallituksen puheenjohtajaksi, mutta en nyt kommentoi, mitä sitten tapahtui.

No, toinen asia on se, että kun itse haluan hirveän konkreettisesti nähdä nämä asiat, niin minua eivät oikein tyydytä sellainen yleinen epämääräinen lupailu ja vastailu tähän alijäämien kattamisvelvollisuuteen. Ehdin tässä keskustelun aikana äkkiä katsomaan läpi neljän hyvinvointialueen tuloslaskelmat neljälle vuodelle, ja otan nyt vain yhden esimerkin. Keski-Suomi: Viime vuonna 113 miljoonaa euroa alijäämää, tämän vuoden ennuste 125 miljoonaa, ensi vuoden talousarvio miinus 43 ja vuonna 26 plus 2 miljoonaa. Kumulatiivinen alijäämä 280 miljoonaa euroa vuonna 26. Se on 20 prosenttia sen vuoden koko talousarviosta. Eihän sitä millään lupauksilla nyt voi kattaa ja sillä, että valtiovarainministeriö ”tu-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

kee”. Kyllä tähän täytyy saada nyt konkreettisia ratkaisuja. Se ei tarkoita, että rahahanat avataan, vaan tehdään jonkunnäköinen suunnitelma.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa.

18.13 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! On erittäin hyvä, että täällä on käyty keskustelua hyvinvointialueiden johtamisesta, mutta on hyvä käydä keskustelua myöskin siitä, miten hyvinvointialueet voivat omaa aluettansa johtaa. Kannan hieman huolta siitä, että hyvinvointialueilta on noussut kuulumisia siitä, että professiojohtamisen virkoja on lakkautettu erityisesti hoitotyön osalta. Hoitotyöhenkilöstö on suurin ammattiryhmä, ja kaikki tutkimus osoittaa sen, että hoitotyötä pitää johtaa henkilöiden, jotka tuntevat tämän työn. Sitä kautta saadaan paras vaikuttavuus, laadukkaimmat palvelut ja työtyytyväisyyttä, alalle veto- ja pitovoimaa. Tiedän, että tämä ei ole suoraan siellä istuvan ministerin vastuulla, mutta toivon, että hallituksessa käydään yhdessä keskustelua siitä, miten luodaan sellaiset rakenteet lainsäädännöllä, että hyvinvointialueet kykenevät parhaalla mahdollisella tavalla johtamaan koko henkilöstöä.

Kiitän siitä, että yksikkökustannukset tulevat nyt julkisiksi. Kannustan vaikuttavuuden seurantaan, laadun seurantaan, koska on tärkeää, että kun ministeriöt johtavat, niin he johtavat sitten todellakin tiedolla ja voidaan verrata, minkälaisia tuloksia eri alueilla on, ja sitä kautta benchmarkata ja päästä parhaaseen tulokseen. Uskon, että se tukee myöskin hyvinvointialueita, jotka ovat hyvin vaikeassa tilanteessa, ja he ansaitsevat kaiken tuen, jotta ihmiset saavat ne yhdenvertaiset palvelut.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Sitten vielä edustaja Kurvinen.

18.15 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Oikeastaan jatkan edustaja Hännisen ja edustaja Kallin erinomaisista puheenvuoroista. Minusta oli todella virkistävää se, että edustaja Hänninen myönsi sen, että tästä riittämättömästä rahoituksesta ja taloushaasteista huolimatta hyvinvointialueet ovat tehneet myös erittäin paljon hyvää työtä. Sellainen sormen osoittelu sinne kentälle, niin luottamushenkilöille kuin ennen kaikkea näille sote-ammattilaisille, on kyllä väärin, ja siihen ei pitäisi sortua täällä politiikassa.

Tartun edustaja Kallin esiin ottamaan alijäämien kattamisen aikatauluun. Itsekin toimin aluevaltuutettuna Etelä-Pohjanmaalla. Me ollaan siellä kohtalaisen hyvin päästy eteenpäin, mutta mediatietojen mukaan me ollaan nyt jo, arvoisa ministeri, törmätty esimerkiksi Etelä-Karjalassa, Lapissa siihen tilanteeseen, että joudutaan päättämään, mitä lakia rikotaan: rikotaanko tämän salin säättämiä hoitoaikoja, oikeuksia saada hoitoa, hoivaa, vai rikotaanko kohtuuttomaksi osoittautuneita rahoituslakeja?

Arvoisa puhemies! Vetoan minäkin niin, että pidetään sitä alijäämien kattamisvelvollisuutta. Se ei maksa suoraan juurikaan yhtään mitään.

Ja, puhemies, lopuksi vielä uudistan useita kertoja tässä salissa esittämäni: Perustakaa parlamentaarinen työryhmä. Keskustakin tulee korjaamaan sitä rahoituslakia. Yhdessä katsottaisiin se läpi.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: No niin, kiitoksia näistä kysymyksistä. — Sitten ministerille viitisen minuuttia, olkaapa hyvä. — Sitten mennään puhujalistaan. Ehditään ehkä muutama ottaa.

18.16 Kunta- ja alueministeri Anna-Kaisa Ikonen: Arvoisa puhemies! Aloitan nyt ensin tästä jälkikätestarkistuksesta. Luen ihan suoraan tästä VM:n muistiosta, mitä tuolla kysyttiin jälkikätestarkistuksen jäämisestä pohjiin: ”Hyvinvointialueitten rahoituslain mukaisesti rahoituksen jälkikätestarkistus tehdään kahden vuoden viiveellä koko maan tasolla. Jälkikätestarkistus kohdentuu alueille rahoitusmallin määräytymistekijöitten perusteella. Ensimmäinen, vuoden 2025 rahoitukseen tehtävä jälkikätestarkistus määritellään hyvinvointialueiden vuoden 2023 rahoituksen ja nettokustannusten eli käytännössä hyvinvointialuetalouden tilikauden tuloksen perusteella. Tämä tarkistus jää rahoituksen pohjaan pysyvästi.” Ja sitten: ”Vuodesta 2026 alkaen jälkikätestarkistus tehdään tilikauden tuloksen muutoksen perusteella eikä suoraan kunkin vuoden rahoituksen ja kustannusten välisen erotuksen perusteella.” Tilinpäätösennusteitten perusteella ennakoidaan sitten edelleenkin näitä... No, ehkä minä en lue tätä tämän pidemmälle, mutta saatte kiinni tästä — tämäntyyppinen muistio. Voidaan toimittaa tästä tarkennusta, jos sitä kaivattiin tästä jälkikätestarkistuksesta. [Sari Sarkomaa: Tiivistetysti, ministeri oli oikeassa!] — Niin, tällä tavalla VM:n muistiossa meillä on myöskin koottuna.

Sitten yliopistosairaalasta. Todellakin se on tärkeätä. Täällä tuli tämä yliopistosairaalalisä, ja sitten täällä tulivat nämä valtakunnalliset erityisvastuut. Nämä ovat asioita, joita varmasti tullaan tässä nyt vielä tarkastelemaan. Tämä rahoitusmallin uudistaminen menee aina paloina ja pala kerrallaan. Se on asia, joka on noussut nyt todella voimakkaasti esiin. Kyllä tulemme sitä tarkastelemaan. Kuluvasta vuodesta alkaenhan näitä yliopistollisia sairaaloita ylläpitäville hyvinvointialueille ja Helsingin kaupungille kohdennetaan rahoituksessa tätä niin sanottua yliopistosairaalalisää niitten asukasluvun perusteella. Tämä lisä on kaikille tasasuuruinen. Se on 38 euroa per asukas tämän vuoden tasossa, ja se kohdentuu näille alueille tosiaan asukasluvun perusteella. Tällä katetaan muita korkeimpia kustannuksia. Ne tuohon ehkä pohdintana.

Sitten täällä kysyttiin tätä, miten vahvistetaan perustasoa hyvinvointialueilla. Minä ajattelen, että ihan koko toiminnan uudistamisen ydin on siinä, että sitä kannattaa tehdä. Se on sekä inhimillisesti että taloudellisesti järkevämpää, että alueet tekevät satsauksia sinne ja hakevat oikea-aikaista tukea. Me tuetaan sitä vaikkapa terapiatakuulla. Me tuetaan sitä kehittämällä hoidon jatkuvuutta, omalääkärimalleja. Hyvinvointialueilla kehitetään myöskin ihan uudenlaisia tekemisen tapoja, digiklinikoita ja muita, joilla tuodaan uudenlaisia tapoja saavuttaa näitä palveluita aikaisessa vaiheessa. Minä ajattelen, että kaikella tällaisella työllä tämä yhdistyy sitten edelleenkin sinne talouden vaikuttavuuteen.

Alijäämien kattamisvelvoitteesta kysyttiin tässä näin. Sitä työtä on hyvin vaikea kuvata tässä, koska se on hyvin moninaista, mitä alueilla tehdään. Mutta jokaisella alueella on tehtynä muutosohjelma. Jokaisella alueella on talouden tasapainottamisohjelma. Jokainen alue on parhaillaan siinä, että tällä viikolla ovat viimeiset valtuustot tehneet päätöksiä talousarvioistaan ensi vuodelle. Valtiovarainministeriön virkakunta on käynyt jokaisen alueen kanssa neuvottelukierroksen tässä syksyn aikana. Ollaan käyty läpi lainanottoveltuuksien myöntämistä, ja siinä kohtaa ollaan läpivalaistu näiden alueitten taloutta.

Näistä kaikista kootaan nyt sitä yleistä tietoa alueitten taloudesta. Tällä hetkellä tuetaan muutamia alueita vielä erityisellä tavalla. Me kerätään tätä kokonaiskuvaa myöskin sitten

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

kevään kehysriiheen ja arvioidaan siinä sitten vielä sitä kokonaiskuva, missä hyvinvointialueet ovat menossa.

Yhdyspinnoista kysyttiin myöskin. Niitä edistetään tosi monella tavalla. Muun muassa viime viikolla oli just tällainen valtakunnallinen seminaari kuntien ja hyvinvointialueiden välillä. Se on paljolti myöskin tekemistä ja sitä yhteistä tekemistä, ja me pyritään eri tavoin osaltamme tukemaan tätä.

Valtionosuusjärjestelmästä tässä oli muutamia kysymyksiä. Täällä nousi esimerkiksi Jyväskylän esimerkkinä esiin. Se on ihan totta, että Jyväskylä on yksi, joka kärsi sote-uudistuksen yhteydessä. Siellä oli sairaalainvestoinnit, jotka itse asiassa keikauttivat sitten pysyvästi valtionosuutta alemmalle tasolle, niin että ei ole kyse siitä, että olisi hoidettu jotenkin merkittävästi huonommin sote-palveluita tai muuta. Siellä on paljon myöskin tällaisia erilaisia tekijöitä eri alueilla, niin että siellä on paljon, mikä on rikki tämän hetken järjestelmässä.

Eriytymiskehityksen tahtaminen: Kyllä, minä ajattelen, että se tulee jo perustuslaista, että me ei voida kasvattaa sitä hirvittävästi. Meillähän Halsua oli se ainakin viime vuonna — nyt taisi joku muu vielä nousta — jolla on veroäyri kaikkein korkein, jo lähellä 11:tä prosenttia. Nämä erot ovat tosi isoja: alimmillaan on siellä neljässä ja viidessä prosentissa, niillä main, nämä veroäyrit. Kauniainen taitaa olla kaikkein alin, ja sitten täällä pääkaupunkiseudulla on 5,3 prosentin verotasoa. Nämä ovat todella isoja haarukoita meillä siinä ympärillä, niin että tätä ei varmasti voida ylen määrin ainakaan kasvattaa. Haetaan vastuullista, tasapainoista ratkaisua, joka auttaa kuntia eri puolilla Suomea selviämään erityyppisistä tehtävistään.

Ehkä viimeisenä vielä: Täällä kysyttiin, jo edellisessä kysymyksessä, mikä on näkymä kunnista kymmenen vuoden kuluttua. Kyllä minä ajattelen, että ne ovat tällaisia elinvoima- ja sivistyskuntia ja -kaupunkeja, jotka ovat ennen kaikkea meidän koteja, niin että niissä on hyvä elää. Sillä tavalla meidän pitää kuntia myöskin kehittää eteenpäin, että luodaan hyvälle elämälle edellytyksiä kunnissa ympäri maan. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia oikein paljon. — Sitten mennään hetkeksi aikaa puhujalistalle. — Siellä on ensimmäisenä edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

18.22 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia ministerille hyvistä vastauksista. Toivon, että ministeri kiinnittäisi huomion siihen, minkä takia kunnilla menee huonosti, tuolla maaseutukunnilla. Maaseutukuntia kohtaan on hyökätty taloudellisessa mielessä negatiivisesti niin, että erilaisia elinkeinoja on pyritty lakkauttamaan kiihtyvällä vauhdilla. Pahin lakkauttaja kuntien talouden kannalta on valtio. Valtio on vetäytynyt kaikesta muusta vastuusta. Olen käyttänyt kotikuntaani Ilomantsia esimerkkinä siitä, mitä se on ollut: kaikki muut viranomaiset on poistettu sieltä, rajavartijoita ei vielä. Toivon kuitenkin, että rajavartijoita ei sieltä poisteta, koska sitten on ministerillä pikkuisen muutakin mietittävää kuin pelkkä valtion kassa.

Vakavasti sanoen se elinkeinotoiminnan hiipuminen maaseutukunnissa johtuu siitä, kun emme ole saaneet sinne mitään uusia valtion investointeja. Tiet ovat aivan rempallaan, nyt ollaan purkamassa televerkkoa. Nyt kun 3G lähti, käytännössä metsäkoneurakoitsijalla on lähes kaoottinen tilanne, koska 3G-verkon varassa se 4G-verkko toimii. Nyt kun se on purettu, metsäkoneiden laitteet eivät toimi, koska kaikki tietovirta työnantajalta koneeseen päin ja koneelta työnantajalle päin urakoitsijalla tapahtuu tietoverkoissa langattomasti.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Kun tämä tehtiin, niin sitten täällä ihmetellään, miksi meillä maaseutukunnissa menee huonosti. Yritykset voivat huonosti sen takia, kun kaikki se elinvoimainen talouden kannattavuus, mitä valtio on muualle investoinut, tähänkin kaupunkiin, Ouluun tai Tampereelle, minne tahansa, on mennyt muualle, on mennyt valtavia summia valtion rahaa. Me olemme jääneet nuolemaan näppejämme.

Sen verran valtio on tietenkin tullut vastaan, että on tehnyt meille valtavan määrän erilaisia tapoja valittaa, antanut mahdollisuuden valittaa joka ainoasta hankkeesta. Jos joku yrittäjä yrittää, niin se hanke valitetaan nurin. Jonkun luvan saanti kestää viisi, kuusi, jopa seitsemän vuotta. Turve on tuhottu meiltä kokonaan lähes pois älyttömällä ilmastopolitiikalla. Jos me olisimme saaneet pitää nämä omat elinkeinomme, jotta ne olisivat tuottaneet meille tuottoa kuntien kassaan, olisimme vahvoilla. Sama koskee metsäverotusta. Aikanaan olimme pinta-alaverotuksessa — ja toki ymmärrän, että ajan muuttumisen takia se pinta-alaverotus kävi vanhanaikaiseksi — mutta kuinka kävikään: kun siirryttiin tähän pääomaverotuksen puolelle, niin kaikki rahat menivät valtion kassaan. Saadaanhan sieltä pieni tasinko kuntaveroihin valtionosuuksien kautta, mutta se on vain pieni. Sekin vietiin kunnilta pois. Eliikkä kyllä jos joku ministeri ihmettelee valtioneuvostossa, miksi kunnilla menee huonosti, niin kannattaa pikkuisen tutkia verotuksen historiaa.

Toivonkin, arvoisa ministeri, että ymmärrettäisiin tällaisen kuntien alasajon syy. Me tarvitsemme sinne ihan aitoja investointeja, tieinvestointeja ja esimerkiksi tietoverkot kuntoon — 4G toimii, mutta sitä ei saa enää toimivaksi. Arvoisa valtioneuvoston jäsen, teidän täytyy omassa työssänne painottaa ministereille ja varsinkin liikenne- ja viestintäministerille, että nämä hommat pitää hoitaa. Maatalous on tällä hetkellä niin armottomassa ahdingossa. Nyt kun tulee vielä tämä polttoaineiden päästökauppa koskemaan myös maataloutta, niin alkaa käydä semmoinen tilanne, että sitten meillä ei ole enää huoltovarmuutta. Nämä asiat eivät ole tapahtuneet, [Puhemies koputtaa] vaan ne on pantu tapahtumaan. [Puhemies koputtaa] Toivon, että tämä ymmärretään.

Toivon voimia teille työhön, ja samalla toivotan teille oikein hyvää joulua, molemmille ministereille sinne aitioon.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Seuraavaksi edustaja Koskela, Jari, poissa, ja yksi puheenvuoro ehditään. — Edustaja Honkonen.

18.25 Petri Honkonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Todellakin, tässä nyt vielä pitkän talousarvion palautekeskustelun päätteeksi muutama sananen kunnista:

Täytyy sanoa, että vaikka se nyt sote-uudistuksen jälkeen on luonnollistakin, kun kuntien momentti on huomattavasti pienempi kuin aikaisemmin, niin pidän silti hiukan harmina sitä, että kuntiin ei enää kohdistu samanlaista poliittista mielenkiintoa — keskusteluun kuntien tulevaisuudesta, keskusteluun kuntataloudesta — kuin aikaisemmin. Tämä on ikävä juttu, ja toivonkin ihan kaikilta meiltä puolueilta, oma mukaan lukien, enemmän tähän asiaan huomiota.

Kuten tuossa keskustelussa totesin, niin nyt hallituksen kuntapoliittinen linja on sikäli ollut vääränlainen, että kuntien rahoitusta, myös yleistä valtionosuutta, on leikattu ja sitten ei ole tehty niitä vastaavia tehtävävähennyksiä. Samoin myös esimerkiksi maahanmuuttoon liittyvien kuntien rahoitusvälineiden leikkaukset ovat lisänneet kuntien rahoitusvastuuta, ja tämä on myöskin kasvattanut kuntien välisiä eroja.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Mutta takaisin tähän kuntien välisten erojen kasvamiseen, mistä tuossa debattiosuudessa keskustelimme:

On todellakin näin, että nyt kun verrataan kunnallisveroprosentteja sote-uudistusta edeltäneeseen aikaan, jonka yhteydessä niitä kaavamaisesti leikattiin, niin nyt suhteelliset erot ovat isommat kuin aikaisemmin. Tietenkin kuntatalouteen vaikuttaa myös yleinen suhdanne. Emme tietenkään väitä, että tämä pelkästään hallituksesta johtuu, koska totta kai kunnallisverokertymään vaikuttaa yleinen talouden suhdanne, joka on huono. Mutta nyt, johtuen näistä olosuhteista, nämä erot ovat kasvaneet entisestään. No, valtiovarainministeriön asettama valtionosuusselvitysraportti julkaistiin tällä viikolla, ja nythän niissä selvityshenkilöiden ehdotuksissa itse asiassa siitä, miten valtionosuusjärjestelmää uudistettaessa nyt sitten nämä kuntien erot muuttuisivat, pienenisivätkö ne, näyttää siltä, että kuntien väliset erot esimerkiksi kunnallisveroprosentin suhteen jatkaisivat kasvuaan näiden selvityshenkilöiden ehdotusten pohjalta.

Tätä me emme keskustassa todellakaan kannata, vaan kyllä meidän pitää tämän kuntien yleisen peruspalvelujen valtionosuusuudistuksen kautta pystyä ennen kaikkea huolehtimaan siitä, että kaikilla kunnilla on tasapuoliset mahdollisuudet järjestää lakisääteisiä palveluita ja toimia kuntalaisten hyväksi ilman sitä, että toisilla on kohtuuttomampi verotaakka kuin toisilla. Ei voi olla näin, että meille syntyy kunnallisveroparatiiseja ja sitten kunnallisverokatastrofeja. Tällainen kehitys meidän pitää välttää, varsinkin kun johtuen julkisen talouden suuresta alijäämästä meillä verotus on nyt todella korkealla tasolla — ja itse asiassa korkeimmalla kuin kymmeneen vuoteen, kuten Eva tässä juurikin totesi.

Kunnilla on todella tärkeitä tehtäviä myös tulevaisuudessa. Tähän, miten pystytään huolehtimaan esimerkiksi yleissivistyksestä ja perusopetuksesta, hallitus on panostanut, ja siitä kiitos, mutta totta kai kuntatalouden muut olosuhteet kuin pelkästään se yleissivistävään koulutukseen tarkoitettu valtion rahoitus vaikuttavat siihen. Esimerkiksi Jyväskylä nyt ison alijäämänsä kanssa joutuu vähentämään opetusta ja tekemään todella ikäviä ratkaisuja lasten ja nuorten koulutuksen suhteen niin varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa kuin sitten toisellakin asteella. Tämä on todella vakava asia.

Muuten vielä tähän loppuun: Nythän hallituksella on suunnitelmissa ymmärrykseni mukaan tehdä myöskin in-house-toimintoihin uudistus. Se on sikäli haastava asia, että kunnat ovat siinäkin hyvin erilaisissa tilanteissa. Pakko tässä sanoa, että itse asiassa nämä suurimmat markkinahäiriikkö-in-house-mätäpaiseet taitavat olla kokoomusjohtoisissa suurissa kaupungeissa eivätkä suinkaan niissä pienimmissä kunnissa, ja nämä tilanteet kyllä vaihtelevat todella paljon. Mielestäni on aivan oikein, että hallitus on tähän nyt tarttunut ja parantaa markkinatalouden toimivuutta, mutta kyllä meidän pitää tässä nyt muistaa sitten varsinkin harvaan asuttujen, väestöä voimakkaasti menettävien pienten kuntien isossa kuvassa ja Suomen kansantalouden koko kuvassa varsin pienet kuntien omistamat yritykset, joilla hoidetaan jotain markkinapuutealuetta. Meidän ei pidä tällä in-house-uudistuksella tehdä kunnille enempää haasteita [Puhemies koputtaa] kuin mitä nyt jo kunnat ovat kohdanneet.

Förste vice talman Paula Risikko: Debatten avbryts nu och fortsätter senare i detta plenum.

Riksdagen avbröt den allmänna debatten om huvudtiteln klockan 18.31.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Riksdagen fortsatte den allmänna debatten om huvudtiteln klockan 18.54.

Förste vice talman Paula Risikko: Nu fortsätter den allmänna debatten om huvudtitel 28 gällande finansministeriets förvaltningsområde som avbröts tidigare i detta plenum. — Först i tur är ledamot Hänninen.

18.54 **Juha Hänninen kok:** Kunnioitettu rouva puhemies! Hyvinvointialueet ovat olleet Suomen historian suurin hallinnon uudistus. Nyt vuosien hallinnon uudistamisen jälkeen on aika siirtyä uudistamaan palveluita. Tähän ei ole valinnanvaraa, vaan tämä on välttämättömyys. Väestön ikääntyessä ja palvelutarpeen kasvaessa meidän on löydettävä uusia tapoja varmistaa, että resurssit ja henkilöstö riittävät.

Hyvä uutinen on se, että hyvinvointialueilla on hyvät suunnitelmat. Kaikilla alueilla on hyväksytyt muutosohjelmat ja askelmerkit talouden tasapainottamiseksi. Esimerkkejä palveluiden kehityksestä näemme jo nyt. Digitaalipalveluiden käyttö on laajentunut merkittävästi, ja kokemukset ovat hyviä. Hyvinvointialueiden taloustilanne on tiukka, mutta he ovat tähän asti onnistuneet järjestämään palvelut yhdenvertaisesti. Tämä osoittaa, että suunta on oikea. Hyvinvointialueiden johtajien viesti on selkeä: palvelut ovat monin paikoin paremmalla tolalla kuin ennen uudistusta. Alueiden vastuunkanto ja kyky sopeutua antavat meille syytä olla toiveikkaita.

Arvoisa puhemies! Kuntien osalta tulevaisuudennäkymät ovat haastavat. Vaikka valtionosuudet kasvavat ja hallituksen toimet lieventävät kustannuspaineita, kuntatalous tarvitsee edelleen sopeutusta. Kustannustason nousu ja investointipaineet ovat vaikeita yhtiöitä ratkaistaviksi. On kuitenkin tärkeää, että jokainen kunta tekee osansa ja etsii aktiivisesti uusia tapoja toimia tehokkaasti. Suomen taloudellinen tilanne vaatii meiltä kaikilta päättäjiltä vastuullisuutta. Hyvinvointiyhteiskuntamme rahoituksen turvaaminen edellyttää kasvun kiihdyttämistä, talouden sopeuttamista ja rohkeaa uudistamista. Tämä ei ole vain hallituksen tehtävä, vaan koko maan yhteinen tavoite.

Hyvinvointialueiden kohdalla voimme olla ylpeitä siitä, että niiden johtajat ja työntekijät tekevät joka ainoa päivä töitä suomalaisten hyväksi. Nyt on meidän tehtävämme antaa heille tuki ja työrauha jatkaa uudistuksia. Palveluiden kehittäminen on paras tapa varmistaa, että jokainen suomalainen saa tarvitsemansa hoidon ja avun myös tulevaisuudessa.

Toivotan kaikille hyvää joulua. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lindén poissa, edustaja Räsänen, Joona, poissa. — Edustaja Löfström paikalla. Tervetuloa.

18.57 **Mats Löfström r:** Ärade fru talman! I budgetförslaget finns också avräkningen till Åland med. Det är den summa som Åland får tillbaka för de skatter som betalas på Åland. Ålänningar betalar skatt till staten på precis samma grunder som alla andra finländare. Det gäller inkomstskatt, kapitalskatt, bilskatt, mervärdesskatt, acciser och alla andra skatter. Åland och självstyrelsen får sedan tillbaka den avräkning som slås fast av Ålandsdelegationen på basis av självstyrelselagen för att finansiera all verksamhet som på Åland bekostas av Ålands självstyrelse och inte av staten. Detta gäller bland annat statsandelar till kom-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

muner, som på Åland kallas för landskapsandelar, social- och hälsovård, vägar, skärgårdstrafik och utbildning.

Den här månaden är det exakt fem år sedan riksdagen godkände betänkandet om det nya ekonomiska systemet för Åland i självstyrelselagen. Systemet har blivit den stora framgång som vi då trodde och hoppades på. Vi godkände i samma betänkande ett uttalande om att regeringen behövde komma med ett förslag om att höja avräkningsprocenten till 0,47 procent från 0,45 procent. I dag, fem år senare, kan vi konstatera att systemet har fungerat som tänkt. Det höjde grundfinansieringen till Åland, vilket behövdes eftersom Ålands befolkning i proportion till hela landets hade ökat så mycket utan att avräkningsprocenten tidigare ändrats en enda gång och därför skapat en orättvisa. Det gamla systemet innebar ett systemfel, eftersom Åland fick tillbaka mindre per capita ju fler ålänningar man blev i förhållande till hela landets befolkning. Det uppmuntrade inte till åländsk tillväxt och befolkningsökning.

Det nya ekonomiska systemet betyder att några av de betydande direkta skatterna stannar kvar på Åland och inte går till statsbudgeten för att bli en del av avräkningen. Det betyder också att om det går ekonomiskt bra för Åland gynnas Åland, och går det sämre så får Åland lite mindre tillbaka. Tanken är att det ska vara sporrande för Åland att själv utveckla sitt näringsliv, även om det också finns en säkerhetsventil ifall det skulle gå kännbart sämre.

Den andra stora ändringen som var ytterst viktig var att det nya systemet automatiskt justerar avräkningen om Ålands befolkning växer eller minskar. Det gamla systemet tog inte det i beaktande, och då Åland hela tiden vuxit under systemet har man som sagt varje år fått tillbaka lite mindre proportionerligt. Det är nu ändrat, och sedan detta nya system kom i kraft har Åland varje år procentuellt fortsatt att växa lite snabbare än landet som helhet. Det har nu avspeglats i avräkningen som varje år höjts och tagit det i beaktande och som sammantaget har miljonbetydelse varje år kumulativt.

Det här systemet, som nu firar fem år, är en framgång för både riksdag och Ålands lagting, eftersom det bara kunde godkännas genom samstämmiga beslut av båda två. För riksdagens del behövde beslutet fattas i grundlagsenlig ordning med kvalificerad majoritet efter att ha lämnats vilande över valet, men resultatet av det arbetet syns nu i den här budgeten. Det var en lång och svår väg att få igenom det här i riksdagen, men det är en av de finaste dagarna jag minns från riksdagen som Ålands riksdagsledamot. Det visade att hårt och långsiktigt arbete lönar sig och att det går att få saker igenom, bara man inte ger upp.

Samma sak gäller nu med det övriga arbetet med självstyrelselagen, som måste fortsätta. Även om de ekonomiska delarna i reformen har godkänts och är det som har betydelse i budgeten, måste arbetet med de övriga delarna fortsätta. Ålands självstyrelselag är gammal och är äldre än både EU-medlemskapet och grundlagen. Därför är det hög tid att vi denna mandatperiod får arbetet med självstyrelselagen klart, vilket kommer att modernisera den. Jag är säker på att det kommer gå via hårt och långsiktigt arbete, bara den politiska viljan finns.

Arvoisa rouva puhemies! Talousarvioehdotuksessa on mukana myös Ahvenanmaan tasotus. Se on summa, jonka Ahvenanmaa saa takaisin Ahvenanmaalla maksettavista veroista. Ahvenanmaalaiset maksavat veroja valtiolle aivan samoin perustein kuin kaikki muutkin suomalaiset. Näitä ovat tulovero, pääomavero, autovero, arvonlisävero, valmisteverot ja kaikki muut verot. Ahvenanmaa saa sitten takaisin Ahvenanmaan valtuuskunnan itsehal-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

linnon lain nojalla päättämän tasoituksen rahoittamaan kaiken toiminnan, jonka Ahvenanmaalla kustantaa Ahvenanmaan itsehallinto eikä valtio. Tämä koskee muun muassa Ahvenanmaalla maakuntaosuuksiksi kutsuttuja kuntien valtionosuuksia, sosiaali- ja terveydenhuoltoa, teitä, saaristoliikennettä ja koulutusta.

Tässä kuussa on kulunut tasan viisi vuotta siitä, kun eduskunta hyväksyi mietinnön Ahvenanmaan itsehallintolain uudesta talousjärjestelmästä. Se oli menestys sekä eduskunnalle että Ahvenanmaan maakuntapäiville, sillä se voitiin hyväksyä vain molempien yksimielisellä päätöksellä. Eduskunnan osalta päätös oli tehtävä perustuslain säätämisyjärjestyksen mukaisella määränemmistöllä sen jälkeen, kun asia oli jätetty lepäämään vaalien yli, mutta työn tulos näkyy nyt tässä talousarviossa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen.

19.03 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Tässä valtiovarainministeriön pääluokassa haluan vielä kertaalleen palata tähän kuntatalouden tilanteeseen johtuen siitä, että pitkälti meillä tässä eduskuntakeskustelussakin huomio keskittyy valtiontalouteen ja toisaalta sitten hyvinvointialueiden talouteen mutta kuntien taloudellinen tilanne on jäänyt vähemmälle huomiolle. Se on sinänsä sääli, koska niin kuin tästä budjettikirjasta tai hallituksen syksyllä julkaisemasta kuntatalousohjelmasta mutta myös varsinkin tänään julkaistusta valtiovarainministeriön uusimmasta ennusteesta näemme, kuntatalous tulee tulevina vuosina heikkenemään, ja sillä on totta kai sitten merkittävä vaikutus ylipäättänsä koko julkisen talouden tasapainoon mutta myös siihen, millä tavalla kunnat kykenevät vastaamaan siihen odotukseen, jonka me olemme niille antaneet — eli toisaalta panostaa lasten ja nuorten koulutukseen, saada pysäytettyä nämä oppimistulosten laskut, saada toivon mukaan käännettyä ne nousuun ja sitten tämän lisäksi entisestään voimistuneen elinvoimatehtävän hoitaminen elikkä se, millä tavalla myös sitten kasvua ja työllisyyttä kyetään paikallisesti parhaimmalla mahdollisella tavalla edistämään.

Ja senpä takia, arvoisa puhemies, tämänkin pääluokan osalta on syytä todeta, että vaikka sinänsä hallituksen tekemät muutokset tässä budjetissa ensi vuoden osalta vahvistavat kuntataloutta, ja siellähän keskeisimpänä tekijänä on tämä verojärjestelmään liittyvä muutos, jota lämpimästi kannatan, niin vähän vähemmälle on jäänyt sitten se, kun täällä tehdään myös valtiontalouden osalta monia tehtävämuutoksia, jotka itse asiassa lisäävät kuntien maksuosuutta. Kun puhutaan esimerkiksi tästä kotoutumisen kokonaisuudesta tai esimerkiksi tästä kasvavien toimeentulotukimenojen lisäyksestä, niin nämä kaikki tulevat sitten pidemmällä aikavälillä rasittamaan kuntataloutta enemmän kuin mitä hallitus on tähän mennessä arvioinut. Senpä takia toivon, että nyt ensi keväänä hallitus osana puolivälitarkastelua myös tarkastelee tätä kuntatalouden tilannetta ja hakee siihen sellaisia keinoja, joilla toisaalta vahvistetaan kuntatalouden taloudellista kestävyyttä pidemmällä aikavälillä. Tämä ei poista tietenkään sitä, etteikö jokaisen kunnan tule jatkossakin tehdä itse omia toimenpiteitä kustannusrakenteen ja varsinkin sen nousupaineen tasaamiseksi ja toisaalta tulopohjan vahvistamiseksi, mutta tässä tarvitaan myös valtion toimenpiteitä. Senpä takia on erityisen tärkeää, että myös ne suunnitelmat, joita valtiolla on ollut liittyen esimerkiksi valtionosuusjärjestelmän uudistamiseen, saataisiin ripeästi tehtyä, jotta sitten sitä kautta saataisiin myös vakautta tähän kuntatalouden tulevaisuuteen.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Peltonen.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

19.06 Eemeli Peltonen sd: Arvoisa puhemies! Tähän valtiovarainministeriön hallinnonalaanhan kuuluu tosiaankin myöskin Verohallinto, ja tästä aihepiiristä tahdon vielä muutamaman sanan lausua, kun en tätä aihepiiriä aiemmissa puheenvuoroissani vielä käsittelemään ollenkaan ehtinyt.

Joitain vuosia sitten meillä oli Suomessa hyvin näkyvä harmaan talouden vastainen kampanja, jonka slogan oli ”harmaa talous, musta tulevaisuus”. Ja se slogan hyvin kiteyttää sen, miten synkästä ja vakavasta ongelmasta suomalaiselle yhteiskunnalle on kyse harmaassa taloudessa. Harmaa taloushan syö rehellisen yrittäjän pöydässä, se vie resursseja suomalaiselta yhteiskunnalta, vaikeuttaa valtion tehtävien toteuttamista, kun verotulot valuvat pois niistä pöydistä ja kirstuista, joissa niiden kuuluisi olla.

Hallitus on tekemässä ensi vuodelle Verohallintoon merkittäviä uusia säästöjä, puhutaan ensi vuoden budjettikirjassa jopa 8,5 miljoonan euron tuottavuus- ja toimintameno-säästöistä, jotka ovat siis mittavia ja merkittäviä Verohallinnon budjettiluokassa. Sen seurauksena Verohallinnossa on jo yhteistoimintaneuvottelut käynnistetty peräti 200 henkilön vähentämiseksi yt-neuvottelujen tuloksena, ja myöskin toimipisteverkostoa ollaan Verohallinnon osalta karsimassa. Muun muassa omalla paikkakunnallani Järvenpäässä ei enää näiden hallituksen leikkausten jälkeen olisi käytännössä Verohallinnon toimipistettä, mikä heikentää meidän asukkaiden asiointimahdollisuuksia mutta heikentää myös yritysten mahdollisuuksia saada niitä palveluita, joita yrityksetkin kuitenkin Verohallinnon suunnalta usein tarvitsevat ja pyrkivät hakemaan.

Näissä Verohallinnon sopeutuksissa kyllä se suurin huoleni herää siitä, mikä on näiden leikkausten seuraus harmaan talouden kasvussa, jääkö yhteiskunnalta aiempaakin enemmän verotuloja saamatta, jos harmaa talous saa lisää kasvualaa. En ole oikein vakuuttunut tämän budjetin palautekeskustelun perusteella siitä, että hallitus olisi aivan raatorehällisesti arvioinut tämän leikkauslinjansa vaikutuksia harmaan talouden kasvuun. Tulevina vuosina tämä arvio olisi kyllä syytä tehdä.

Meidän sosiaalidemokraattien vaihtoehtobudjetissahan tehtiin toisenlaisia arvovalintoja. Me olisimme kohtuullistaneet myöskin tätä Verohallintoon kohdistuvaa tuottavuussäästöä, ja uskon, että sillä oltaisiin voitu välttää niitä haitallisia vaikutuksia, joita voi näillä leikkauksilla olla esimerkiksi sinne harmaan talouden kasvuun. Harmaan talouden torjuminenhan pitäisi olla kuitenkin tässä salissa meidän yhteinen asia.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Löfström.

19.09 Mats Löfström r: Ärade fru talman! Nästa år kommer finansministeriet tillsätta en utredning i enlighet med regeringsprogrammet för att se hur man ska kunna minska byråkratin som kommer på grund av det åländska skatteundantaget. Undantaget infördes då EU beslöt att avskaffa taxfreeförsäljningen på resor inom EU.

Åland har ett skatteundantag från EU, vilket gör att fartyg i trafik till och från Åland kan sälja taxfree. Den här försäljningen tryggar trafiken till och från Åland. Utan den skulle trafiken se helt annorlunda ut med färre fartyg, färre turer och dyrare priser. Subventioner skulle i praktiken behövas på samma sätt som i Sveriges trafik till Gotland, som subventioneras med en halv miljard kronor per år. Gotland har också trafik åt bara ett håll. Åland behöver trafik till fasta Finland och till Sverige.

Den här trafiken är också viktig för hela Finland, då 70 procent av Finlands styckegods-handel med Sverige går på färjornas bildäck. Utan undantaget skulle sannolikt ingen trafik

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

mellan Helsingfors och Stockholm finnas, vilket skulle drabba turismen och minska de folkliga kontakterna mellan Finland och Sverige i en tid då de behövs mer än någonsin.

Baksidan till undantaget är att det för med sig en stor byråkrati för alla på Åland och i synnerhet alla företag. Skickar man ett paket till Åland från fasta Finland fastnar det i tullen och måste tullas in. Mor- och farföräldrars julklappar och stickade sockor fastnar. Till och med FPA:s moderskapsförpackningar har fastnat. På allt som köps på nätet måste momsen dras av och samma momssats läggas på igen i samband med förtullningen, något som gjort att vissa företag inte alls levererar till Åland.

Det är viktigt att denna byråkrati minskas, och det är därför viktigt med den utredning som finansministeriet nästa år kommer göra för att tillsammans med Åland hitta lösningar för att minska byråkratin. Det är ett verkligt problem för ålänningar och framför allt för de åländska företagen, och den byråkratin måste minskas samtidigt som vi också måste se till att Åland har kvar fungerande kommunikationer som alla andra delar av Finland.

Arvoisa rouva puhemies! Ensi vuonna valtiovarainministeriö tulee tekemään hallitusohjelman mukaisen selvityksen siitä, miten Ahvenanmaan veropoikkeuksesta johtuvaa byrokratiaa voidaan vähentää. Poikkeus otettiin käyttöön, kun EU päätti poistaa verovapaan myynnin EU:n sisäisiltä matkoilta.

Tämä liikenne on tärkeää myös koko Suomelle, sillä 70 prosenttia Suomen kappaleta-varakaupasta Ruotsin kanssa kulkee lauttojen autokansilla. Ilman poikkeusta ei Helsingin ja Tukholman välillä olevaa liikennettä todennäköisesti olisi, mikä vaikuttaisi matkailuun ja vähentäisi samalla suomalaisten ja ruotsalaisten välistä kanssakäymistä aikana, jolloin sitä tarvitaan enemmän kuin koskaan.

Poikkeuksen kääntöpuolena on se, että se tuo paljon byrokratiaa kaikille Ahvenanmaalla ja erityisesti kaikille yritykselle. Jos Manner-Suomesta lähetetään paketti Ahvenanmaalle, se menee tulliin ja on tullattava. Kaikesta verkossa ostetusta on vähennettävä arvonlisävero, ja sama arvonlisävero on kannettava tullauksen yhteydessä, minkä vuoksi osa yrityksistä Manner-Suomessa ei toimita lainkaan Ahvenanmaalle.

Tämän byrokratian vähentäminen on tärkeää, ja siksi valtiovarainministeriön ensi vuonna tekemä selvitys on tärkeä, jotta löydetään yhdessä Ahvenanmaan kanssa ratkaisuja byrokratian vähentämiseksi. Tämä on todellinen ongelma ahvenanmaalaisille, ja byrokratiaa on vähennettävä samalla, kun on huolehdittava myös siitä, että Ahvenanmaalla on toimivat viestintäyhteydet.

Tämä on todennäköisesti minun viimeinen puheenvuoroni ennen joulua. Haluan siksi toivottaa kaikille hyvää joulua. God jul!

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, Joona.

19.13 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Ihan alkuun täytyy kiittää edustaja Löfströmiä jouluntoivotuksista ja toivottaa myös. Näinhän tämä tuppaa vähän olemaan, että ennen kuin tässäkin talossa meno hiljenee ja alamme valmistautua joulunviettoon, vielä käsittelemme tämän valtion talousarvion aina loppuun.

Tästä valtiovarainministeriön pääluokasta nyt sitten yksi huomio vielä liittyen hyvinvointialueiden talouteen. Niin kuin on useamman kerran todettu, sehän tästä pääluokasta kattaa suurimman osan, ja sillä, miten tuo hyvinvointialueiden talous kehittyy, on totta kai iso vaikutus myös koko valtiontalouden tasapainoon.

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

Paljon on käyty keskustelua siitä, että ensi vuoden osalta tuo hyvinvointialueiden valtionrahoitus kasvaa juuri tämän ensimmäistä kertaa maksettavan jälkikäteistarkastuksen vuoksi. Siltä osinhan nyt vuonna 25 hyvinvointialueille annetaan se raha, joka heiltä kului vuonna 23. Eli tosiasiallisesti voisimme puhua siitä, että tämän valtionrahoituksen osalta olemme nyt siinä vuodessa nolla, eliikä olemme lähtötilanteessa, josta hyvinvointialueet lähtivät 23 liikkeelle, ja nyt rahoitus tulee ensi vuoden alusta tähän samaan.

Tämä hyvinvointialueiden taloudellinen haaste pitkälti juuri liittyy siihen, että tähän rahoituslakikokonaisuuteen on liittynyt tämä rytmihäiriö. Eli kun kustannusrakenne jokaisella alueella määräytyy alueellisesti mutta tulorahoitus valtakunnallisesti, niin on sanomattakin selvää, että se ei yksi yhteen mennyt minkään alueen osalta. Senpä takia jokaisella alueella on ollut isoja haasteita näiden kahden ensimmäisen vuoden osalta, ja siksi olisi ollut perustellumpaa jo aikaisemmin aikaistaa tätä jälkikäteistarkistuksen maksamista, mutta hyvä, että se tulee edes nyt.

Tässä omassa puheenvuorossani toivon todella, että tätä kokonaisuutta hallituskin vielä ensi vuoden puoliväliriihessään tarkastelisi, varsinkin tämän alijäämien kattamisvelvollisuuden osalta. Luotan kyllä siihen, että jokaisella hyvinvointialueella luottamushenkilöt ja virkajohto aivan varmasti haluavat saada hyvinvointialueiden talouden kestävälle tolalle, mutta meidän on varmasti lainsäätäjinä syytä ajatella, että annetaan heille siihen myös aikaa, jotta välttyisimme ainakin sellaisilta äkkijarrutuksilta, joiden kustannukset ovat sitten myöhemmässä vaiheessa suuremmat. Senpä takia olisi syytä tätä alijäämien kattamisvelvollisuusaikaa pidentää, ja sittenhän se on huomioitava viimeistään vuoden 27 valtion budjetissa, mikäli se lisäkustannuksia aiheuttaa.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly.

19.16 Lauri Lyly sd: Arvoisa rouva puhemies! Vielä ajattelin tätä kuntataloutta jonkin verran tässä avata: Kuntien ulkoiset menot ovat noin 23 miljardia vuodessa tällä hetkellä, ja noin 60 prosenttia on esi- ja perusopetusta, varhaiskasvatusta ja toisen asteen koulutusta, ja noin vajaa kymmenen prosenttia on tätä paljon puhuttua TE-uudistuksen kokonaisuutta. Nämä ovat isoja menoluokkia, ja sen vuoksi kunnat ovat niin erilaisissa tilanteissa, kun katsotaan kuntien lähtötilannetta. Veroprosentti pienimmillään on 4,4 prosenttiyksikköä Kauniaisissa ja suurimmillaan Halsualla 10,8. Tämä haarukka on todella iso, yli kuusi prosenttiyksikköä. Sitten kun mietitään näitten veroprosenttien tuottoa, joka tänä vuonna on ollut Merijärvellä 135 euroa per asukas ja Kauniaisissa, missä on korkein, 459 euroa per asukas, niin tämä lähtötilanne on erilainen todella voimakkaasti. Sitten kun tässä puhutaan näistä haasteista, niin mielenkiintoinen asia on, kun tätä katsotaan, että kun kuntien menoista on tätä kasvatustehtävää kovin paljon, yli puolet, niin esimerkiksi perusopetus per lapsi on kymmenessä suurimmassa kaupungissa noin 10 000—12 000 euron luokkaa vuodessa, mutta sitten kun katsotaan kymmenen pienimmän kunnan osalta, perusopetus per oppilas on siellä 12 000:sta 25 000:een ja melkein valtaosin siellä 15 000—17 000:n luokkaa. Eli se on paljon korkeampi näissä pienissä kunnissa. Tämä vain nyt kertoo niistä kuntien välisistä eroista.

Sitten näitä haasteita: TE-uudistus on tässä tulossa, toimeentulotuen kasvu 400 miljoonalla, josta puolet tulee kunnille ja kahden vuoden viipeellä. Puolet kunnista arvioi, että keskimääräinen veronkorotuspaine on yksi prosenttiyksikkö vuoteen 28 mennessä. Tämä tausta on täällä erittäin isona, ja sitä pitäisi huomioida. Sitten kuntien osalta vielä työllä-

Underpunkt i budgeten PR 139/2024 rd

syys tulee heiluttelemaan kuntien taloutta todella voimakkaasti. Se näkyy kahdella tavalla: toinen on se, että kuntien osuus työttömyysturvan menoista kasvaa, jos työttömyys on korkealla, ja jos työllisyys paranee, niin sitten kuntien verotulot kasvavat, niin että kahteen suuntaan työllisyys heiluttelee. Nämä tulevat haastamaan kuntataloutta todella voimallisesti. Sitten vielä kun katsotaan, niin valtionosuusjärjestelmän uudistus on tässä jäämässä vuoden viipeelle, jota olisi tarvittu jo vuoden 26 alusta, jotta näitä kuntien välisiä eroja voitaisiin vähän tasoittaa. Siihen pitäisikin laittaa aika paljon painoa.

Täällä on puhuttu, että on positiivista, että valtio laittaa hiukan enempi kuntiin kuin aikaisemmin on laitettu, mutta tosiasia on kuitenkin, että nämä luvut ovat täällä, kahden vuoden luvuilla kun katsotaan, todella synkkiä, ja kuntatalous tulee olemaan yksi meidän julkisen talouden suurimpia haasteita lähivuosina. — Kiitos.

Riksdagen avslutade den allmänna debatten.

Riksdagen avbröt behandlingen av huvudtiteln.